ROČNÍK IV 1950 SEŠIT 6—7

ČESKÁ MYKOLOGIE

Časopis Čsl. mykolog. klubu pro šíření znalosti hub po stránce vědecké i praktické

Redigují:

Prof. Dr K. CEJP,

MUDr. J. HERINK,

I. CHARVÁT,

Dr A. PILÁT

Obsah:

Ing. Vlad. Landkammer: Zajímavý nález hřibu, vázaného na Douglasovu jedlí 65
Dr Jiří Kubička: Hřib tridentský odr. Landkammerova (Boletinus tridentinus [Bres.] ssp. Landkammeri Pilát et Svr.) 67
Dr Alb. Pilát: Tmavobělka šedobílá — Melanoleuca polioleuca (Fr.) Kühner et Maire v Čechách . . 68
Fr. Neuwirth: Dva druhy našich špiček — špička kolovitá a špička provrtaná 72
MUDr Josef Herink: Ekologické studie — II: vyšší houby v dutinách stromů 74
Dr. Alb. Pilát: Penízovka rašeliníková — Collybia palustris (Peck) v Čechách 79
Dr Mirko Svrček: Pozoruhodné nálezy basidiomycetů z Českého Středohoří 82
Ing. Zdeněk Schaefer: Ryzec ukoptěný — Lactarius picinus Fries 85
Václav Vacek: Třetí příspěvek k poznání našich podzemek (hypogaeí) 90
Nové nálezy vzácnějších hub v Československu . . 95
Praktické houbařství 99

V PRAZE
dne 15. srpna 1950

Nákladem Čsl. mykolog. klubu v Praze. - Administrace: Praha II, Krakovská 1. Tel. 311-31
Vytiskly Středočeské tiskárny, n. p. — závod Merkur, Praha II, Soukupovo náměstí č. 21

Předplatné Kčs 60·—

COMMONWEALTH MYCOLOGICAL INSTITUTE
9 FEB 1954

Zpráva o výroční řádné valné hromadě Čs. mykologického klubu.

Valná hromada ČMK za správ. období 1949 se konala 22. V. 1950 v posluchárně botan. ústavu Karlovy univ. Byla zahájena v 19,30 hod. předsedou Dr A. Pilátem, který uvítal přítomné členy (ze členů a náhradníků výborů se omluvili prof. Dr K. Cejp, prof. J. Bubník a Ing. A. Příhoda). Povstáním byla uctěna památka členů, zemřelých v r. 1949, na prvém místě nestora čs. mykologů a čestného člena ČMK, prof. Dr Jos. Velenovského, Ing. St. Havleny, dále sl. H. Tornové, pí M. Prokopové, pp. A. Vrby, O. Stivína a Dr J. Oktávce. Stejným způsobem byla uctěna také památka mykologů světového významu, kteří zemřeli v r. 1949, prof. Dr René Mairea a Paula Konrada. Po přečtení zápisu o jednání valné hromady za správ. období 1948 Dr M. Svrčkem a jeho schválení, podal Dr A. Pilát zprávu předsednickou. Rok 1949 byl třetím správ. obdobím ČMK. Po organisační stránce se vyznačoval dalším vzestupem počtu členstva. Za zemřelého náhradníka člena výboru, Dr J. Oktávce, byl výborem kooptován Ing. A. Lukavec. Ke konci spr. období resignoval pokladník A. Šmejkal a oba revisoři účtů. Výborové schůze byly pouze tři. Za pilnou práci funkcionáře spolku zasluhují uznání v prvé řadě jednatel J. Charvát, dále Dr J. Herink. Z odboček pracovala nejlépe odbočka Brno, jejíž práce na Moravě znamená tolik, co práce ústředí v Čechách. Zvláštního uznání si zaslouží z jejích funkcionářů pp. A. Procházka, Fr. Šmarda a J. Němec. Na Slovensku scházejí dosud, bohužel, vhodní pracovníci, takže činnost ČMK se omezuje na země české (nemluvě o exkursích našich členů na Slovensko). Pokud se týče odborné činnosti ČMK, byla dosti brzděna obdobími sucha, která nutila k přerušení vycházek a vedla ke snížení účasti na přednáškách. Je to přirozený důsledek toho, že my mykologové jsme tolik odvislí od počasí. Na štěstí sucho nepoškodilo pořádání houbařské výstavy, pořádané bot. oddělením Národního musea v Praze, které se ČMK svými členy činně zúčastnil. O této výstavě byl podrobnější referát Dr Svrčka ve spolkovém časopisu. Za to houbařská výstava, pořádaná botanickou zahradou Masarykovy univ. v Brně, byla ukončena předčasně právě pro sucho. Také této výstavy se ČMK zúčastnil členy brněnské odbočky. O jiných výstavách, pořádaných za vedení nebo účasti členů ČMK, nedostalo se nám tentokráte zpráv. ČMK se zúčastnil svými členy také na řešení některých otázek praktické mykologie. Tak na př. v odborné komisi pro výzkum hub při Svazu pro výzkumnictví v průmyslu výživy (jak o tom referuje Dr Herink v časopisu) a zejména při zpracování vyhlášky ministerstva zdravotnictví o zdravotnických opatřeních při oběhu jedlých hub. Tato vyhláška vznikla z podnětu ČMK a z jeho pověření na ní spolupracoval kromě Dr Piláta zvláště Dr Herink. Pokud se týče časopisu „Česká mykologie", vyšel v r. 1949 třetím ročníkem, v němž rozšířil okruh svých přispivatelů i počet odběratelů a upevnil i jinak svoji posici jako vedoucí časopis tohoto druhu v naší republice. Bylo to uznáno i ministerstvem školství věd a umění, které opět udělilo podporu k jeho vydávání. Při této příležitosti děkuje předseda i ostatním úředním činitelům, kteří morálně podporují činnost ČMK: ministerstvu informací a botanickému ústavu Karlovy univ. (za propůjčování místnosti k přednáškám a schůzím).

Jednatel J. Charvát uvedl ve své zprávě: počet členů činil koncem roku 1949 553, ke dni valné hromady dosáhl počtu 672. Členských schůzí (spojených s přednáškami) bylo 28 za prům. účasti 28 členů. Přednášeli pp. Dr J. Herink (2×), I. Charvát (8×), Dr J. Kubička (1×), K. Kult (2×), Dr A. Pilát (9×), Ing. A. Příhoda (1×), Dr M. Svrček (5×). O přednáškách brněnské odbočky nemáme přesných dat. Vycházek bylo celkem 25 za prům. účasti 12 osob (byly vedeny J. Charvátem 24×, Ing. V. Landkammerem 1×). Nejúspěšnější z nich počtem účastníků i počtem sbíraných druhů byla vycházka na Karlštejn. Stálé výstavky, spojené s poradnou, má ČMK v Praze (ved. J. Charvát) a v Brně (ved. A. Procházka). Počet odběratelů časopisu činí ke dni valné hromady 520 (v tom 20 povinných výtisků a 17 výtisků zahraničním odběratelům).

Pokladní zprávu sestavil a přečetl J. Charvát. K datu 31. XII. 1949 činilo jmění ČMK celkem 17.489.90 Kčs. K tomu by měla být připočtena částka za dlužné

Ing. Vladimír Landkammer:

Zajímavý nález hřibu, vázaného na Douglasovu jedli (Pseudotsuga Douglasii).

Lesní pásmo táhnoucí se na vápencovém podkladu od Černošic u Prahy přes Solopisky, Vonoklasy, Roblín k Mořině a dále přes Karlštejn k Srbsku je vděčným cílem vycházek pražských houbařů. Praktickým milovníkům hub skýtají lesy a háje tohoto pásma za příznivých povětrnostních podmínek bohatou žeň oblíbených jedlých druhů a s mykologického hlediska je tato oblast zajímavá četnými nálezy vzácnějších druhů, z nichž jsou zvlášť charakteristické druhy teplomilné.

Hřib tridentský Landkammerův — (Boletinus tridentinus [Bres.] ssp. Landkammeri Pilát et Svrček).
Solopisky, 2. X. 1949 sbíral Ing. Vl. Landkammer. Foto Dr A. Pilát.

Z mých nálezů z této oblasti je nejzajímavější hřib, který jsem tu sbíral v několika exemplářích za vlhkého a poměrně teplého počasí 2. října 1949 nedaleko Solopisk pod Douglasovými jedlemi *(Pseudotsuga Douglasii)*. Nález jsem opakoval na téže lokalitě o týden později, kdy jsem tu zjistil další skupinu čítající přes 30 kusů v různém stadiu vývoje.

Tvarem i celkovým uspořádáním plodnic upomínaly houby na klouzek tridentský *(Ixocomus tridentinus* [Bres.] Quél.), ale lišily se od něho na první pohled hlavně dvěma význačnými a charakteristickými znaky:

1. ústí rourek je v mládí žluté a nikoliv růžově červené jako u mladých plodnic klouzku tridentského;
2. povrch klobouku je suchý, drsný, pokrytý zprvu plstí, která se později rozpadá na ostré, masově hnědé plstnaté šupinky, zatím co povrch klobouku klouzku tridentského je hladký, za vlhka slizký a jen vrostle tmavěji šupinatý.

I místem výskytu se obě houby liší. Naši houbu jsem sbíral pod Douglasovými jedlemi, klouzek tridentský je však, jak je uváděno v literatuře a jak jsem si vlastními nálezy ověřil, vázán na modřín. Po prvé jsem sbíral klouzek tridentský pod starými modříny roztroušenými ve smrčině poblíž Karlštejna 30. září 1945 a od té doby několikrát na téže lokalitě ve druhé polovině září a počátkem října.

Jak je patrno z obou uvedených nejnápadnějších odchylných znaků, není naše houba totožná s klouzkem tridentským. Od hřibu dutonohého *(Boletinus cavipes* Opat.), na nějž nápadně upomíná drsným a suchým povrchem klobouku a barvou ústí rourek, liší se mimo jiné masivním a pevným třeněm, který nikdy není dutý, a mnohem drobnějšími póry. Z cizích hřibů, které v našich krajinách nebyly zjištěny, stojí naší houbě nejblíže americký druh *Boletinus pictus* Peck, který má však šupinky jasněji červené a je méně masitý.

Nalezené houby jsem donesl do Národního musea p. Dr. A. Pilátovi, který pak spolu s p. Dr. M. Svrčkem uveřejnil v 7. čísle Sborníku Národního musea v Praze z r. 1949 jejich podrobný popis doprovozený třemi tabulemi zdařilých fotografických snímků (z nichž jeden otiskujeme) a jednou tabulí krásných barevných obrazů podle originálu akademického malíře Ušáka.

Autoři nepokládají houbu za samostatný druh, ale přiřadili ji k hřibu tridentskému s označením *Boletinus tridentinus* (Bres. subsp. *Landkammeri* Pil. et Svr. subsp. n. (hřib tridentský odr. Landkammerova). Zároveň přeřadili hřib tridentský z rodu *Ixocomus* do rodu *Boletinus*.

Závěrem poznamenávám, že výskyt popsané houby není u nás pod Douglasovými jedlemi patrně ojedinělý. Houba však zůstala jednak nepovšimnuta, jednak byla zaměňována za typický hřib tridentský. Svědčí o tom zpráva p. Fr. Matouška v Časopise českých houbařů, roč. XXIV (1946-1947), str. 67. Autor uvádí, že zjistil, že hřib tridentský neroste v symbiose s modřínem, ale jen pod jedlí Douglasovou. Sbíral

jej v r. 1942 a hlavně v r. 1943, kdy uprostřed října jich nalezl přes 250, a to většinou v čisté kultuře douglasek; kde nebyla douglaska, nikdy tento hřib nenalezl. Že šlo pravděpodobně o naši houbu, svědčí i údaj autorův, že povrch klobouku má vzhled a barvu nápadně podobné čirůvce (hlívě) červenožluté - *Tricholoma (Pleurotus) rutilans*, což ovšem o hřibu tridentském nelze tvrdit. Podle Fr. Matouška je to dobrá jedlá houba, jež v jeho domácnosti byla dobře spotřebována.

Prosíme naše čtenáře, aby redakci zasílali zprávy o nálezech jak nově popsané houby, tak i hřibu tridentského s udáním doby a místa výskytu a stromu, pod nímž houba rostla.

Dr Jiří Kubička:

Hřib tridentský odr. Landkammerova [Boletinus tridentinus (Bres.) ssp. Landkammeri Pilát et Svr.]

2. října 1949 nalezl p. Ing. Vl. Landkammer blíže Solopisk u Prahy pod mladými douglaskami klouzek, který Pilát a Svrček popsali ve Sborníku Národního musea (Vol. V. B., 1949, No 7) pod jménem uvedeným v nadpise jako klouzek tridentský Landkammerův. Dle publikace je stručný popis asi tento: Klobouk 5—10 cm v průměru, v mládí polokulovitý, později rozložený s dlouho podvinutým okrajem. Pokožka klobouku je suchá, cihlová, v dospělosti rozpukána v četné načervenalé šupiny. Rourky daleko sbíhající na třeň, nejprve žluté, pak žlutavě zelené, nakonec olivově červenavé, ústí rourek široká. Třeň válcovitý, 5—7 cm dl., 2—2.5 sm šir., suchý, žlutý s bělavým okrajem. Výtrusy prodlouženě elipsoidní, 9,5—11×3,5—4,8 μ. Barevná příloha Ušákova, která spolu s fotografiemi A. Piláta doprovází práci, je velmi pěkná. Špatně je pouze reprodukováno zbarvení třeně a rourek (sytě zelené zbarvení). Houba roste mezi Roblínem a Solopisky; 2. X. 49 a 9. X. Solopisky — Ing. Vl. Landkammer, 9. X. Roblín — F. Jarkovský a 13. X. Solopisky — Ing. A. Lukavec.

Připojuji další nález: 2. X. 1949, tedy v den objevu Landkammerova, jsem potkal na cestě mezi Roblínem a Vonoklasy (asi 1 km od Roblína) praktickou houbařku, která měla v košíku asi 30 plodnic tohoto druhu a 2 z nich mi darovala. Popsal jsem si je pod jménem *Ixocomus sp.*, nakreslil a uložil ve sbírkách Národního musea (materiál není dosud zpracován). V mém popisu jsou poznamenány tyto nejcharakterističtější znaky: suchá pokožka klobouku s hnědočervenými šupinkami, sladká a nažloutlá dužnina, tmavě hnědě zelené rourky, které sbíhají až přes polovinu třeně, bělošedý prstenec, přecházející plynule jako obal až k basi.

Protože tento masitý klouzek by se mohl v uvedené vápencové oblasti vyskytovati ve větším množství a stát se tak i konsumně významným, doporučuji jeho další sledování.

Dr Albert Pilát:

Tmavobělka šedobílá — Melanoleuca polioleuca (Fr.) Kühner et Maire v Čechách.

(Melanoleuca polioleuca [Fr.] Kühner et Maire in Bohemia.)

Jarních hub jest poměrně málo druhů a jelikož jim houbaři věnují zvýšenou pozornost, jsou až na některé výjimky dosti dobře známé. Vedle význačně jarních hub, které rostou pouze na jaře a později mizejí, jsou druhy, které objevují se sice také časně z jara, rostou však roztroušeně až do podzimu. Některé se vyskytují velmi časně, ba mnohdy dříve, než význačné jarní houby.

Mezi takové druhy patří především někteří zástupci rodu tmavobělka — *Melanoleuca* Pat. Druhy tohoto rodu byly dříve zařazovány mezi čirůvky. Tvoří však stejnorodou skupinu a proto Patouillard vytvořil pro ně zvláštní rod, který charakterisován jest hlavně tím, že druhy jeho mají výtrusy bradavčité, s bradavkami amyloidními, t. j. jodem modře se barvícími. Rovněž pro většinu druhů tmavobělek jsou význačné vřetenité cystidy na ostří a někdy i na ploše lupenů, jež bývají vřetenité, přišpičatělé a na špičce často nesou čepičku z inkrustace. Řidčeji tyto význačné cystidy jsou nenápadné nebo dokonce i chybějí. Ale i mikroskopicky jsou tmavobělky dobře rozeznatelné od ostatních čirůvek podle štíhlého habitu, kterým upomínají trochu na penízovky, až na to, že lupeny jejich u třeně jsou význačně zubem vykrojené, jako u čirůvek. Dužina jejich je hygrofánní, t. j. barva provlhlého klobouku bývá tmavší, než když tento oschne. Všechny druhy tmavobělek jsou navzájem velmi příbuzné a podobné, takže jejich rozeznávání je dosti obtížné a systematika jejich jest dosud značně nejasná, ačkoliv již několik autorů jim věnovalo pozornost. V Čechách roste nejméně 20 druhů tmavobělek.

Několik druhů objevuje se velmi časně z jara. Již v první polovině dubna se s nimi setkáváme, a ovšem i později až do podzimu. Nejhojnějším druhem z jara jest *Melanoleuca cognata* (Fr.), která se vyznačuje hnědohlínovým kloboukem, často jako bílá káva zbarveným a jejíž lupeny jsou trochu nažloutlé (krémově okrové až žlutavě kožové). Třeň jest zbarven jako klobouk. Jiným význačným druhem, který byl nalezen koncem května v Čechách, jest *Melanoleuca Kavinae* (Pil. et Ves.) Singer. Je to houba nápadně štíhlá, s kloboukem 6—14 cm v průměru, bledě naokrovělým až kožově slámovým, nehygrofánním. Třeň má až 15 cm dlouhý a 6—8 mm tlustý, na spodu nápadně cibulovitě ztluštělý, bílý či bělavý. Také *Melanoleuca grammopodia* (Fr. ex Bull.) Pat. var. *alba* (Bull.) byla nalezena na jaře. Rovněž světle zbarvený klobouk má *Melanoleuca evenosa* (Sacc.) Konrad [= *Tricholoma cnista* Quél., Bres., Ricken, Fr., non Rea, non Heim et Romagnesi = *Melanoleuca albo-flavida* (Peck?) Singer]. Tento druh roste od jara až do léta v trávě, hlavně na horských pastvinách. U nás na př. je hojný na Šumavě.

Jiným význačným druhem jest *Melanoleuca polioleuca* (Fr.) Kühner et Maire, který jest u nás řídký. Zajímavou tuto houbu dostal jsem k určení již dvakráte. Po prvé byly nalezeny dva exempláře v Praze-Libni, v garáži na zemi, 7. června 1943. Nebyly zcela typické, protože vyrostly na neobvyklém místě. Letos však donesl početné a krásně vyvinuté exempláře pan Ing. A. Lukavec. Nalezl je u Přerova n. L. 10—12. dubna 1950. Některé z nich jsou vyobrazeny na připojených

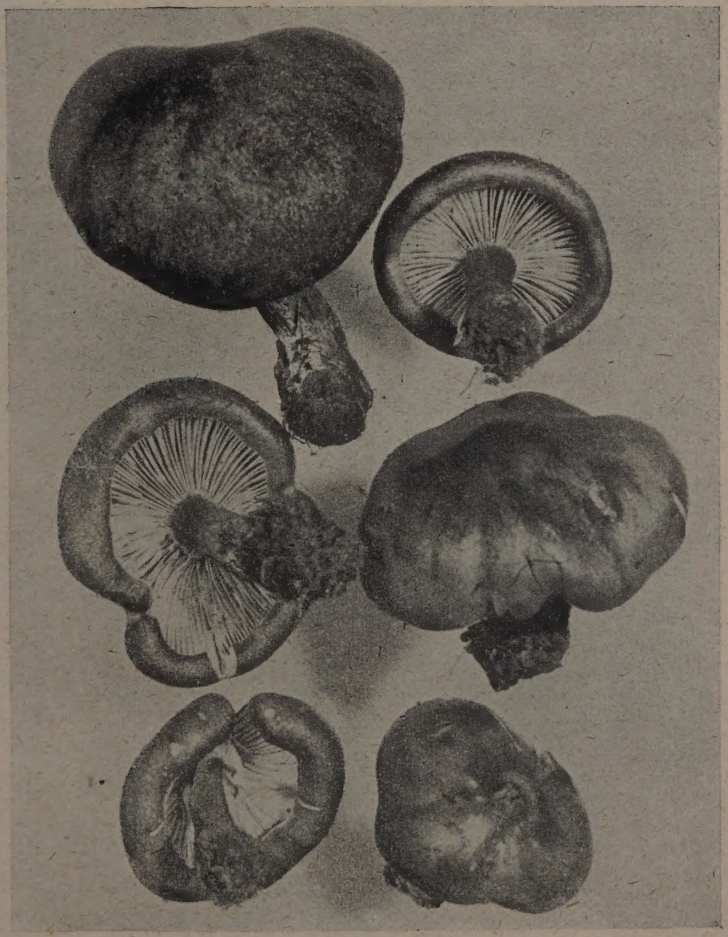

Tmavobělka šedobílá — Melanoleuca polioleuca (Fr.) Kühner et Maire. U Přerova nad Labem, na louce pod topolem 12. IV. 1950 sbíral Ing. A. Lukavec. Foto A. Pilát.

fotografiích a malíř Oto Ušák také namaloval podle nich krásnou akvarelovou tabulku pro Národní museum. V literatuře nalezneme tento druh podrobně popsán a vyobrazen v knize Konrada a Maublanca: „Icones Selectae Fungorum" na tabuli 270, kde zmínění autoři uvádějí tento druh pod jménem *Melanoleuca brevipes* (Fr. ex Bull.) Pat. Totožná jest pravděpodobně také Velenovského *Tricholoma brevipes* (České houby, str. 247). Tato houba však je rozdílná od pravé

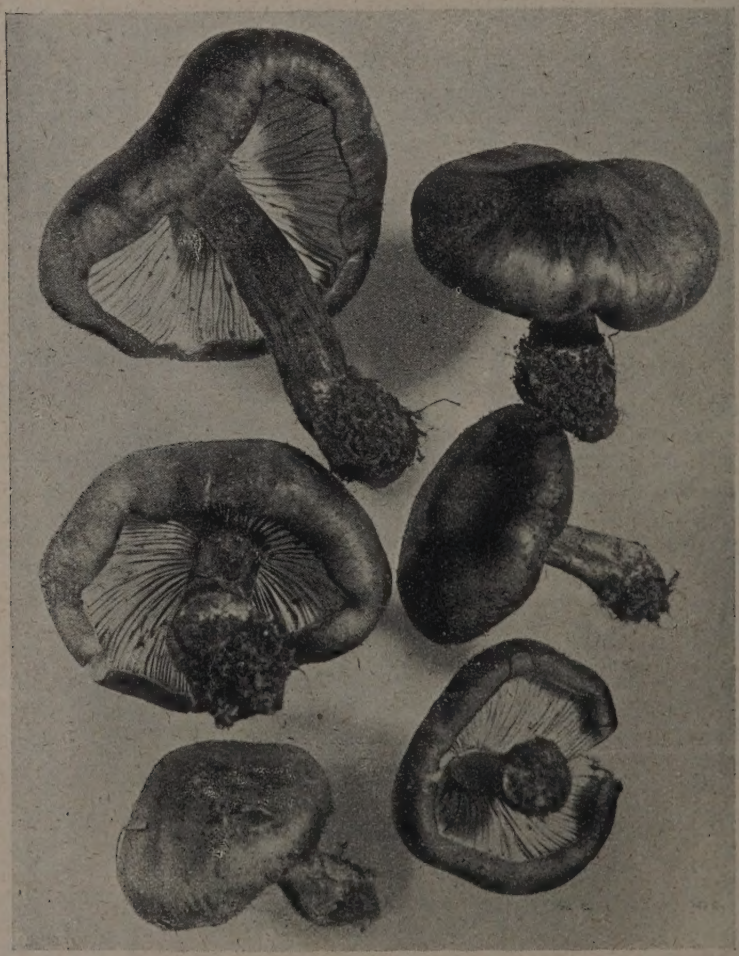

Tmavobělka šedobílá — Melanoleuca polioleuca (Fr.) Kühner et Maire. U Přerova nad Labem, na louce pod topolem 12. IV: 1950 sbíral Ing. A. Lukavec. Foto A. Pilát.

Bulliardovy *M. brevipes* ve smyslu Friesově, Bresadolově a Rickenově, jak tvrdí Kühner a Maire. Tento druh jsem z jara nikdy nenalezl. V dalším podávám popis tmavobělky šedobílé podle českých exemplářů.

Melanoleuca polioleuca (Fr.) Kühner et Maire.

Klobouk 3.5—8 cm v průměru, dosti masitý, sklenutý, s tupým hrbolem, pak rozložený, většinou k okraji trochu vlnitě zprohýbaný, hladký a lysý, dosti pružně masitý, málo hygrofánní, osmahle černohnědý, uprostřed tmavší, pak vybledající a za sucha a ve stáří šedý až tmavošedý, na okraji silně, nápadně a dlouho podvinutý, na samém okraji tenký.

Lupeny husté, u třeně zubem vykrojené, slabě nažloutlé, někdy s odstínem sazovým, pak bílé, nápadně kontrastující barvou s tmavým kloboukem, v dospělosti dosti široké a břichaté.

Třeň poměrně krátký, plný, tuhý, rovný, válcovitý, dolů trochu ztluštělý a na basi někdy s naznačenou hlízou, na povrchu s vláknitou kůrou, vláknitě žíhaný, pod kloboukem ojíněný, šedohnědý či sazově popelavý, o málo světlejší než klobouk.

Dužina voní nenápadně a chutná mírně, pak trochu svíravě, je dosti tuhá a vlhká, nahnědlá, v klobouku později bělavá, ve třeni trvale nahnědlá.

Prach výtrusný bílý. Výtrusy ellipsoidně vejčité, zřetelně bradavčité, bezbarvé, 7—9×4.5—6 μ.

Cystidy na ostří i ploše lupenů jsou nápadně úzké, bezbarvé a tenkostěnné, 40—70×10—12×3—4 μ, nitkovitě vřetenité, s vyčnívající částí 25—50×3 μ a zduřelou částí na spodu 15—20×6—12 μ velikou. Na špičce nesou obyčejně čepičku z inkrustace.

Na zemi v louce pod topolem v blízkosti borového lesa u Přerova nad Labem 10.—12. IV. 1950 sbíral Ing. A. Lukavec.

Je to houba celkem dosti nápadná a hlavně mikroskopicky dobře vyznačená tenkými cystidami.

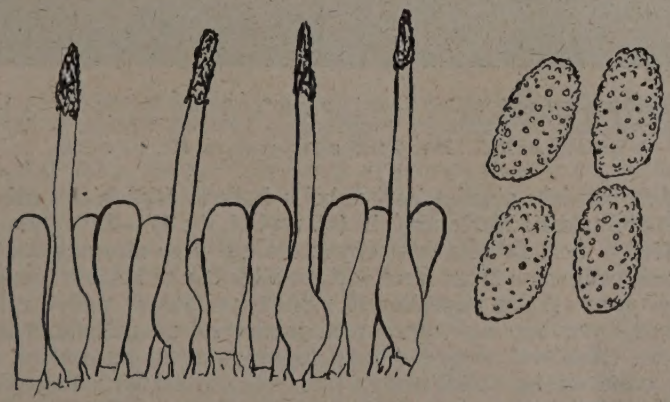

Tmavobělka šedobílá — Melanoleuca polioleuca (Fr) Kühner et Maire. Vlevo cystidy a basidie, vpravo výtrusy. Kreslil A. Pilát.

Fr. Neuwirth:

Dva druhy našich špiček — špička kolovitá a špička provrtaná.

(*Marasmius rotula* Scop. 1772. a *Marasmius perforans* Hoffm. 1790.)

Špičky patří k houbám, které se po deštích objeví v lesích, na mezích a pastvinách náhle ve velikém množství. Stářím nezahnívají, nýbrž sesychají a nastalým vlhkým počasím znovu ožívají — tím si vysvětlíme jejich překvapující hromadný výskyt i náhlé jich zmizení.

Zobrazený zde drobný druh, špička kolovitá (*Marasmius rotula*) zvolila si místo zvláštní: dutinu starého pařezu; obvykle růstá na

Špička provrtaná (Marasmius perforans Hoffm. ex Fr.).
Ve smrkovém lese za rybníkem Vajgarem u kruhové cihelny, u Jindřichova Hradce, 6. VII. 1919, sbíral a fotografoval Fr. Neuwirth.

opadalých větvích, starém listí nebo u kořenů živých stromů. Podle ekologických studií Herinkových (Č. mykol. 4 : 47—53 1950), je nutné zařadit ji mezi fakultativní obyvatele dutin ze skupiny hniložijců.

Drobné, průměrně 1 cm široké kloboučky barvy bělavé, téměř lokulovité, jsou svrchu paprskovitě zvlněny, oddáleně mělce rýhovány a na okraji vroubkovány, uprostřed jamkovitě promáčklé, s tmavým pupíčkem. Oddálené, stejně dlouhé lupeny vespod kloboučku, rovněž bělavé, tvoří kolem třeně volný límeček, objímající oddáleně horní konec třeně, znak pro tento druh typický. Štětinovitě tenká, černavá, tuhá, lesklá nožička vzniká obyčejně z vlasovitého trvalého podhoubí

— rhizomorphy — bohatě se plazivě rozvětvujícího. Podlouhle eliptické, až kopinatě-vřetenovité, bezbarvé výtrusy, 6—7 μ dlouhé, 2—3 μ široké, jsou k základně šikmo zúženy. Basidie až 30 μ dlouhé, až 5 μ široké.

Charakteristickým rýhováním kloboučku, volným límečkem kolem třeně a lupeny velmi oddálenými liší se od ostatních druhů špiček a dá se lehce určiti.

Praktické ceny nemá, je však velmi ozdobná.

Sběratel špičky česnekové (*Marasmius alliatus* Schaeff.), která růstá pospolitě zvláště v jehličnatých lesích, mohl by ji snad zaměniti omylem se špičkou provrtanou (*Marasmius perforans*), rovněž obyvatelem jehličnatých, zvláště smrkových lesů.

Špička kolovitá (Marasmius rotula Scop. ex Fr.).
Bučovice, městský park, 6. VII. 1920 sbíral a fotografoval Fr. Neuwirth.

Voní-li však špička česneková příjemně česnekem, páchne špička provrtaná nepříjemně, zvláště roste-li v takovém množství, jak je na obraze fotograficky zachyceno. Hnědý klobouku špičky česnekové je světle červenavá, u špičky provrtané bledě okrová, v mládí bělavá. Tenké klobouk bývá tenčí, 1—1,5 cm v průměru, na povrchu paprskovitě svraskalý, kdežto u špičky česnekové bývá jen za sucha svraskalý, jinak hladký. I stopka obou druhů se liší: u špičky česnekové bývá až 5 cm dlouhá, pružná, dutá, hladká, lesklá, červenohnědá a nahoře bledší, u špičky provrtané je stopka kratší, dole tmavší až černavá, svrchu nahnědlá, rourkovitá, nelesklá, hustě tmavými chloupky pokrytá. Zápach špičky provrtané je nepříjemný, asi jako u plesňáku

smrdutého (*Thelephora palmata* Scop.), po starém sudu od zelí. Odporným zápachem překonává ji snad jen špička nestoudná (*Marasmius impudicus* Fr.), ta však bývá větší, 2—4 cm v průměru, a její stopka je bílou plstí jako sametem pokryta. Kromě toho jsou u ní lupeny na ostří hrubě zubaté.

Růstá po deštích obzvláště ve starých smrkových lesích houfně na opadalém jehličí, náhle se v tisících jedinců objeví a právě tak náhle při nastalém suchu zmizí. Prakticky bezcenná.

MUDr Josef Herink:

Ekologické studie — II: vyšší houby v dutinách stromů.

V prvé ekologické studii o vyšších houbách v dutinách stromů (Česká mykologie, 4 : 47—53, 1950) zmínil jsem se jen stručně o houbách, které se ve stromových dutinách vyskytují častěji.

V přítomné doplňující studii podávám výběr zajímavějších vlastních pozorování houbových obyvatelů stromových dutin. Popsané případy ilustrují jednak ekologický ráz stromových dutin (o němž jsem všeobecně pojednal ve zmíněné prvé studii), jednak i vliv tohoto prostředí na růst a utváření plodnic hub.

Herbářové doklady jsou (s výjimkou případu č. 1) uloženy v Národním museu v Praze.

Druhy saproparasitické.

Pevník korkovitý — *Stereum rugosum* (Pers. ex Fr.).

(1) Početné víceleté plodnice na stěně členité obrovské dutiny na basi starého kmene habru (*Carpinus betulus*). Další plodnice se nalézaly také na povrchu kmene blíže dutiny i dále od ní. Jsou nepochybně dokladem toho, že plodnice v dutině byly nasazeny týmž myceliem jako plodnice na povrchu kmene. Toto mycelium vegetovalo zřejmě jako saproparasit v povrchových vrstvách stromu. Stěna dutiny byla tak vyschlá — a to i v době pozorování, kdy bylo právě deštivo — že není jinak možno vysvětliti, jak by podhoubí bez potřebné vláhy mohlo obstáti ve dřevu stěny dutiny a dokonce nasazovati plodnice. (Nález: Mašov - os. Valdštejn, okolí radečské hájovny, 11. V. 1950).

Plotovka zvlněná — *Coniophora cerebella* (Pers. ex Fr.).

(2) Na stěnách obrovské dutiny, zasahující ze spodiny vysoko do kmene skoro staletého smrku, byly rozlity velké plodnice plotovky zvlněné. Houba byla zřejmě příčinou silné hniloby, která vedla ke zlomení stromu těsně u spodiny při silné vichřici v říjnu 1940. (Nález: Hřebečníky v okr. Rakovník, 20. XI. 1940).

Trsnatec sírový — *Grifola sulphurea* (Bull. ex Fr.) Pilát.

(3) Na spodině asi 50 cm tlustého dubu ústila zcela nízko u země nepravidelným otvorem velmi tmavá dutina, zasahující vysoko do kmene (bohužel, nepodařilo se zjistiti, jak daleko). V této dutině objevil jsem zcela náhodně plodnici trsnatce sírového, která se tvarově naprosto nepodobala normálním plodnicím této houby. Byla rozdělena v samostatné, dlouze stopkaté, prstovité, jazykovité, až vějířovité útvary, které spolu souvisely pouze v místě úponu. Svrchní strana nebyla oranžově žlutá, nýbrž smetanová. Rourky, velmi nízké, byly bleději zbar-

veny, než obvykle. Tyto tvárové a barevné odchylky nelze vysvětlit jinak, než nedostatkem světla. (Nález: Třeboň, blízko Opatovického rybníka, 31. VII. 1938).

Ostroporka topolová — *Oxyporus populinus* (Schum. ex Fr.) Donk.

(4) Na kmeni statného jírovce obecného (*Aesculus hippocastanum* L.) ústila ve výši téměř dvou metrů od země, poměrně malým otvorem nepravidelná, dosti veliká dutina. Vznikla zřejmě vyhnitím pahýlu po odříznuté menší větvi. Korou kryté okraje otvoru svědčily o tom, že pahýl se zprvu snažil vytvořiti ochranný nával. Dutina byla velmi tmavá, takže spíše hmatem, než zrakem, nalezl jsem v její horní části rozlitou plodnici ostroporky topolové, a to její odrůdy resupinátní (*Oxyporus populinus* var. *obducens* [Pers.] Pilát). Část plodnice nalezla oporu na méně ztrouchnivělých sucích, které čněly do dutiny. Plodnice vegetovala v dutině již třetí rok, jak jsem zjistil spočítáním vrstev na jejím průřezu. (Nález: Praha IV. — Chotkovy sady, 15. V. 1942).

Bělochoroš pěnový — *Leptoporus spumeus* (Sow. ex Fr.) Pilát.

(5) Z malé dutiny ve vyhnilé uražené větvi jírovce obecného vyrostla plodnice bělochoroše pěnového s basí kuželovitě protaženou až ke dnu dutiny. (Nález: Praha XIX. — Královská obora, 4. XI. 1933). Za podobné situace sbíral jsem tento druh mnohokrát.

Hlíva jilmová (Pleurotus ulmarius) Bull. ex Fr. (Quél.) z dutiny jilmu. Hvozdy u Davle, 7. X. 1945 sbíral Dr Z. Dostál. Foto Dr Jos. Herink.

Hlíva jilmová — *Pleurotus ulmarius* (Bull. ex Fr.) Quél.

(6) V dutině javoru vyrazily plodnice hlívy jilmové se třeněm, prodlouženým až na 25 cm. (Nález: Praha XIX. — Královská obora. 2. X. 1943, leg. Spálený).

(7) Trsy plodnic hlívy jilmové v dutině vyhnilého pahýlu po větvi, na kmeni jilmu, 7. X. 1945 a tamtéž 3. X. 1948 sbíral Dr Z. Dostál. Na fotogr. snímku je patrno, že klobouky byly značně zprohýbané a laločnaté — patrně opět vlivem nedostatku světla. Nález: Hvozdy u Davle).

Hlíva ústřičná — *Pleurotus ostreatus* (Jacq. ex Fr.) Quél.

(8) V široce otevřené, asi 50 cm hluboké dutině jírovce obecného, vzniklé vyhnitím pahýlu po silné větvi, sbíral jsem 17. X. 1941 bohaté trsy lysohlávky kaštanové (*Psilocybe spadicea* [Schaeff. ex Fr.] Quél.). Tato houba rovněž často roste v dutinách stromů. V r. 1942 a 1943 jsem na stanovišti několikrát marně pátral po této houbě. Dne 24. XI. 1943 nalezl jsem místo ní v téže dutině, zřetelně zvětšené, veliký trs krásně vyvinutých plodnic hlívy ústřičné, a to její formy holubí (*Pleurotus ostreatus* f. *columbinus* [Quél.] Pilát), význačné šedomodrou barvou klobouku a namodralou barvou lupenů. Později jsem již neměl příležitosti pozorovati, která z obou hub se dále v dutině udržela. (Nález: Praha XIX.-Bubeneč, třída „Pod kaštany", 24. XI. 1943; viz fotogr. snímek části trsu na str. 51 roč. IV. „České mykologie").

(9) Dosti početný trs plodnic vyrazil se stěny asi 80 cm hluboké a 15 cm široké dutiny ve středu jabloňového kmene. Dutina vznikla během necelých 3 let: v květnu 1947 byla odříznuta těsně u kmene suchá větev, asi 25 cm tlustá, na kmeni jabloně, staré asi 35 let (podle letokruhů; průměr kmene 45 cm). Protože strom později již nerodil ovoce, byl v březnu 1950 poražen. Při rozpolcení asi 1 m dlouhého polena byly na dně dutiny objeveny svěží plodnice hlívy ústřičné a staré ptačí hnízdo. Plodnice patřily typické formě houby, jen lupeny byly slabě našedlé a výtrusný prach bleději růžový. Jinak byly vytvořeny zcela normálně, pouze na povrchu největšího kusu se nalézal plochý morchelloid. Vývinu plodnic, který započal jistě už během února, nevadily tedy pozdní mrazy, které tou dobou dosahovaly až pod —5° C. Hlíva ústřičná vůbec je houbou otužilou, která roste i v zimě. Ze své zkušenosti mohu tedy potvrditi pozorování C. Wehmera (Notiz über die Unempfindlichkeit der Hüte des Austernpilzes, *Agaricus ostreatus* Jacq., gegen Erfrieren. Ber. d. deut. Bot. Ges., 13 : 473—5, 1895), který zjistil zrání a uvolňování výtrusů u plodnic hlívy ústřičné, jež přestály mrazy až —6° C po 12 dnů na volném prostranství. (Nález: Vyskeř - os. Skalany u Turnova, 10. III. 1950, sbíral Jos. Vávra).

Hlíva dubová — *Pleurotus dryinus* (Pers. ex Fr.) Quél.

(10) Plodnice hlívy dubové se značně protaženým třeněm vyrostla v dutině na spodině živého buku. (Nález: Křemešník u Pelhřimova, 31. XII. 1942, sbíral Dr Jiří Kubička).

(11) Trs velkých plodnic hlívy dubové v rozsáhlé, na obě strany otevřené dutině ve kmeni buku. (Nález: Mašov — os. Valdštejn u Turnova, 23. X. 1949).

(12) V dutině neznámých vlastností a v nezjištěném (patrně listnatém) stromu; vyrostla skupina asi 10 plodnic hlívy dubové. Šlo zřejmě o dutinu velmi hlubokou a tmavou. Svědčí o tom, že klobouky ve snaze dosáhnouti světla vpadajícího otvorem dutiny, se vyvíjely na vrcholu značně prodloužených třeňů. Nejvíce vyvinutá plodnice, s kloboukem 3 cm širokým, měla třeň celkem 45 cm dlouhý, v horní třetině vřetenovitě rozšířený a 3 cm tlustý, v ostatní části válcovitý, blíže úponu zúžený, asi 1 cm tlustý. Na dolní části bylo ještě několik výběžků, patrně základů mladých plodnic. Podobným způsobem byla vyvinuta ještě jedna plodnice. Ostatní plodnice sestávaly z útvarů válcovitých, na vrcholu zašpičatělých, různě prohýbaných, místy vzájemně strostlých povrchovým pletivem, 15 až 25 cm dl., 0,5—1 tl. Nebylo možno rozeznati, zda také na vrcholu těchto plodnic by se později vytvořily kloboučky. Spíše se však zdálo, že většina plodnic zůstane neplodnými. (Nález: z neznámého místa donešena 21. X. 1942 do houbařské poradny I. Charváta). Viz připojenou fotografii.

Druhy saprofytické.

Pirotka šedozelená — *Pirottaea glauco-viridis* Vacek.

(13) Na spodině kmene většího dubu se nalézala vzhůru otevřená dutina, která vznikla vyhnitím pahýlu po kdysi odříznutém druhém hlavním kmenu stromu, původně při zemi rozvětveného. Při okraji dutiny na silně ztrouchnivělém dřevu vyrostly četné plodnice kustřebky, kterou V. Vacek popsal jako nový druh (Česká mykologie, 4 : 42—4, 1950). (Nález: Praha XVIII. — obora Hvězda, 14. VI. 1941).

Kukmák hedvábný — *Volvaria bombycina* (Schaeff. ex Fr.) Quél.

(14) V r. 1941 jsem počal na upozornění Dr M. Deyla sledovati prastarý ořešák (*Juglans regia*) u restaurace „Na Vizerce" v Divokých Šárkách (Praha XIX.).

Kukmák hedvábný (Volvaria bombycina) Schaeff. ex Fr. (Quél.). Krásná plodnice z obrovské dutiny ve starém ořešáku. Praha XIX.-Vokovice, u rest. „Na Vizerce" v Divokých Šárkách, 11. 7. 1943 sbíral a fotografoval Dr. J. Herink.

Horní část silného kmene byla hluboce schodovitě vyhnilá, se spoustou drtě ztrouchnivělého dřeva. Dutina se šířila do jedné ze zbývajících velkých větví. Vznikla zřejmě vyhnitím pahýlu po velké větvi, odříznuté asi proto, že odumřela činností některého houbového parasita. Patrně jím byl příležitostný parasit slizoporka osmahlá (*Gloeoporus adustus* [Wild. ex Fr.] Pilát), jehož plodnice se rozlézaly daleko po hlavním kmenu i zbývajících velkých větvích, vyrážejíce zejména z trhlin v kůře. Anebo vlastním zhoubcem mohl být rezavec štětinatý (*Inonotus hispidus* [Bull. ex Fr.] Karst.), z něhož jsem jedenkrát zastihnul staré zbytky plodnice. Na druhé straně kmene byla po celé jeho délce hluboká mrazová trhlina, rychle vyhnívající. Podle možnosti pozoroval jsem plná 4 léta toto vděčné bydliště četných hub, zejména saprofytů. Za tuto dobu trouchnivění rychle pokračovalo, strom se rozsedal a chátral, i když každého jara se zbývající větve ještě zazelenaly. Sbíral jsem zde více druhů hlenek (*Myxothallophyta*) a dosud neurčené *Corticium* sp. Ze stálejších hostí byl zde vícekrát a na různých místech zastižen kukmák hedvábný, častý saprofyt na silně ztrouchnivělém dřevu listnáčů. Rovněž na četných místech stromu vyrostla vícekrát, zejména v bočné prasklině, štítovka Robertova (*Pluteus Robertii* Fr.) — 11. VII., 7. VIII. a 19. IX. 1943, 17. VI. 1944. Také na kusech ztrouchnivělého dřeva, které spadaly se stromu na zem, rostly různé houby, na př. pornatka zelenající (*Poria viridans* [B. et Br.] Sacc.) a hník kopřivový (*Coprinus urticaecola* [B. et Br.] Lange).

Štítovka Robertova — *Pluteus Robertii* Fr.

(15) Dva dospělé kusy se značně protaženými třeni vyrůstaly z dutiny vyhnilého pahýlu silnější větve statného bezu černého (*Sambucus nigra*). (Nález: Praha XIX. - Královská obora, 20. IX. 1935.)

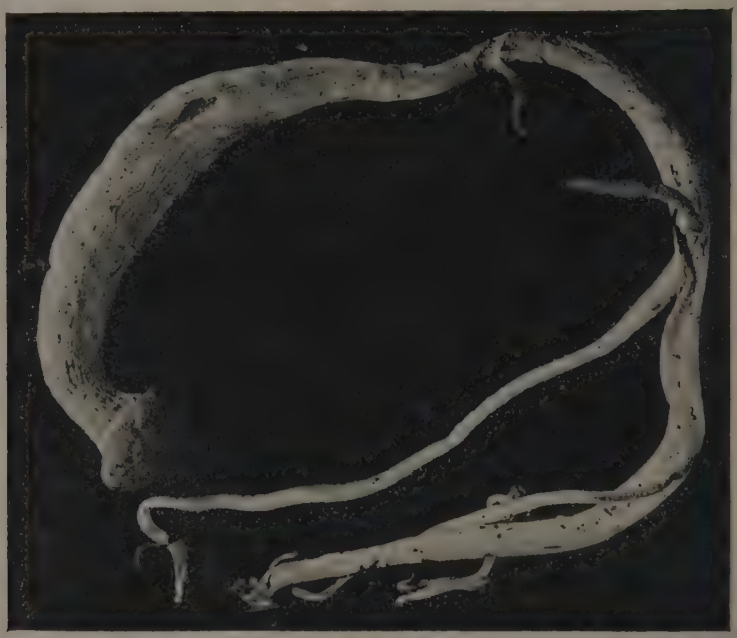

Fotomorfosa hlívy dubové (Pleurotus dryinus) Pers. ex Fr. (Quél.) z tmavé dutiny stromu. Trs plodnic, z nichž jedna je dosti dobře vyvinuta (base třeňů je na horní straně obrázku). Foto Dr Jos. Herink.

Hlíva připnutá — *Pleurotus applicatus* (Batsch ex Fr.) Karst.

(16) V malé dutině po vyhnilé větvi na kmeni střemchy sledoval jsem po 4 roky nasazování plodnic vzácnější hlívy připnuté. (Nález: Praha XIX. - Královská obora, blíže Starého výstaviště, 8. XI. 1933, 29. IX. a 20. X. 1944, 3. IX. 1935, 18. IX. 1936).

Helmovka zajahavá — *Mycena galericulata* (Scop. ex Fr.) Quél.

(17) Typické exempláře v prasklinové dutině habru (nález: Roblín, 26. VI. 1941) a akátu (nález: Ruzyně u Prahy, VI. 1941).

(18) Ve tmavé skulině mezi dvěma srostlými kmínky lísky *(Coryllus avellana)* vyrostly exempláře helmovky zajahavé s b í l ý m kloboukem. Exempláře, rostoucí poblíž na volném povrchu kmínků, byly vybarveny normálně. (Nález: Bělá — os. Rohliny u Turnova, 16. V. 1948.)

Dr Albert Pilát:

Penízovka rašeliníková — Collybia palustris (Peck) v Čechách.

(Collybia palustris Peck in Bohemia.)

Zajímavá tato význačně rašeliništní houba je rozšířena hlavně v severských krajích. V mírném pásu je poměrně vzácná, ač místy na stanovištích vyskytuje se často hromadně. Hojná je v Kanadě a v severní části Spojených států. V Evropě byla dosud zjištěna v Anglii, v Dánsku a na rašelinách v pohoří Jura na straně švýcarské i francouzské, také byla nalezena v Polsku (Slezsko), Československu a v Bavorsku a dále k východu v SSSR v okolí Leningradu. Na rašelinách v Juře, v Německu, Polsku i u nás, jak se zdá, je dosti hojná.

Řadu pěkných exemplářů donesl mi 6. 6. 1959 pan Fr. Kotlaba. Sbíral je na rašelinách v Adršpašských skalách (Skalní město). Tento nález však není u nás první. Již dříve byla nalezena Velenovským v rašeliníku v lesním močálu u Mukařova (1919) dále nad Menčicemi (1919) a ve velkém množství v rašelinách u Doks sbíral ji L. Viniklář (1920). V pozdějších letech sbírali tuto houbu i jiní mykologové: Říčany, v rašelinných smrčinách 13. VII. 1941 sbíral ji V. Vacek. — Klánovice v rašeliníku, 14. VI. 1942 sbíral V. Vacek a tamtéž 21. VI. 1942 nalezl ji Ivan Charvát. — Lutová u Chlumu nedaleko Třeboně v rašelinných borech u rybníka „Nový kanclíř" 22. IX. 1945 sbíral M. Svrček (velice hojná). — Doksy, v rašeliníku u „Muzikantského rybníka" 10. VI. 1948 sbíral M. Svrček (velmi hojná). — Císařský les: Kladské, v rašelinných smrčinách a porostech borovice bažinné (Pinus uncinata) u „Velkého rybníka" VII. 1949 sbíral M. Svrček (ve velkém množství), tamtéž VI. 1950 M. Svrček a A. Pilát. — „Lysina", ve výši 950 m opět mezi rašeliníkem, 7. VI. 1950 sbíral M. Svrček a 12. VII. 1950 A. Pilát,téhož dne nalezl jsem ji také ve velkém množství na rašelině severně od „Velkého rybníka." — Mariánské Lázně: v rašeliníku mezi smrkovým mlázím blíže hostince „Nimrod" VI. 1950, leg. M. Svrček.

Penízovka rašeliníková je houba, která svým zevnějškem se spíše podobá helmovce než penízovce. Není ani pravou penízovkou. Náleží do skupiny *Collybiae-Tephrophanae* ve smyslu Friesově. R. Singer zařadil ji do rodu *Lyophyllum* Karst., který však v původním pojetí obsahuje masitější, statnější a nehygrofánní houby s tlustým třeněm, četnými lupeny a velikými elementy hymeniovými. Penízovka rašeliníková od těchto typů se značně odlišuje, neboť je malá a křehká, velice silně hygrofánní, má husté lupeny a malé basidie. J. Favre proto ji řadí do rodu *Tephrophana* Earle, který přesněji ohraničil r. 1938 R. Kühner (Bull. Soc. Linn. de Lyon 7:210) a nazývá ji *Tephrophana*

Penízovka rašeliníková — Collybia palustris Peck.
Císařský les v rašelinách, jižně od Nového rybníka u Mar. Lázní, 21. VI. 1950 sbíral A. Pilát. Foto A. Pilát.

palustris (Peck.) Favre. Z Anglie byla popsána jako *Collybia leucomyosotis* Cooke et Sm. Téhož jména použil také Lange, který ji dobře popsal a vyobrazil ve svém krásném díle Flora Agaricina Danica. Z Bavorska je známa pod jménem *Collybia obstans* Britz. a ze Slezska ji uvádí Schroeter pod jménem *Collybia clusilis*. Pod tímtéž jménem ji popisují také Beardslee a Coker. Velenovský uvádí ji ze 3 nalezišť v Cechách pod jménem *Omphalia leucomyosotis* (Cooke). Ricken tuto houbu nezná.

Jak jsem se již zmínil, tato malá houbička se podobá zevnějškem mnohem více helmovkám, než penízovkám a také byla Peckem po prvé popsána ze Spojených států pod jménem *Mycena palustris* Peck.

Klobouk má zprvu polokulovitý, pak sklenutý, až trochu kuželovitě sklenutý, někdy s hrbolem, ale častěji v pozdějším stadiu uprostřed spíše vmáčklý, 2—2,5 cm v průměru, v mládí dosti světle sazový a k okraji jemně ojíněný, později olysávající a vybledávající, silně hygrofánní a od prosvitajících lupenů skoro až k temeni radiálně žíhaný, hnědý či hnědožlutavý, na okraji obyčejně trochu světlejší, oschlý je mnohem světlejší, někdy až skoro bělavý a průsvitně nežíhaný, na okraji podvinutý a dlouho sehnutý, s okrajem přesahujícím lupeny. Lupeny jsou dosti řídké, připojené a u třeně trochu vykrojené, někdy dosti hluboko, takže jsou až skoro volné, až 5 mm široké a dosti tlusté, na ploše žebernaté a na dolejšku příčně spojované, s ostřím bělavým, dosti tlustým, zprvu bělavé, pak bledě hnědožlutavé. Třeň je velmi štíhlý a tenký jako u helmovek, při délce až 11 cm obyčejně sotva 2 mm tlustý, řidčeji o trochu více, dutý a křehký,

Penízovka rašeliníková — Collybia palustris Peck.
Mar. Lázně, Kladská 814 m, v rašeliníku sbíral 21. VI. 1950 A. Pilát. Foto A. Pilát.

nahnědlý až sazový, u starých exemplářů vadnoucí, zprvu pokrytý bělavými, velice jemnými, mizivými vlákny, pak lysý a hladký a jen pod lupeny trochu ojíněný. Na dolejšku je připojen pavučinovitými vlákny k živému rašeliníku. Dužina je stejně zbarvena jako klobouk, velmi tenká, ve třeni skoro bezbarvá, velmi silně vonící a chutnající po mouce. Prach výtrusný je čistě bílý. Výtrusy pod mikroskopem bezbarvé, ellipsoidní, s apiculem ne zvlášť význačným, 6—9×4—5 μ, hladké a jodem modře se nezbarvující. Basidie měří 25 až 35×6,5—8 μ a jsou čtyřvýtrusé. Cystidy nejsou vyvinuty. Hyfy v odění klobouku probíhají radiálně a jsou 5—10 μ tlusté, koncové hyfy někdy až 12 μ.

Plodnice vyrůstají v živých kobercích rašeliníků jednotlivě, rostou však na stanovištích obyčejně ve větším množství pohromadě. Jak z popisu i vyobrazení je viděti, je to houba malá a nenápadná, takže snadno ujde pozornosti. Známe-li však její biologii, snadno ji můžeme na příhodných stanovištích objeviti. Myslím, že u nás bude daleko více rozšířena, než dosud je známo, a proto upozorňuji na ni naše čtenáře, aby příležitostně na rašelinách po ní pátrali. Je to zřejmě jeden z typů subarktických, který v tundrách patrně je velmi hojný a u nás omezen jen na rašeliny, hlavně na rašeliny chladnější v horách a podhoří.

Summary.

Collybia palustris (Peck) in Bohemia.

This interesting fungus growing in peat-bogs in northern regions, was known up till now from North America, England, Denmark, Switzerland, France, Czechoslovakia, Germany, Poland and USSR, but it has now several times been found in Czechoslovakia. Numerous specimens were found on 6. VI. 1950 by Mr. Fr. Kotlaba at Adršpach on Sphagnum. Furher it was found in Bohemia in the following localities: Mukařov (1919, leg. Velenovský). Menčice (1919, leg. Velenovský, as Omphalia leucomyosotis [Cooke], „České houby", p. 286, 1920), Říčany (13. VII. 1941, leg. V. Vacek), Klánovice (14. VI. 1942, leg. V. Vacek), Klánovice (21. VI. 1942, leg. J. Charvát). Lutová near Třeboň (22. IX. 1945, leg. M. Svrček), Doksy (1920, leg. L. Viniklář, 10. VI. 1948, leg. M. Svrček), Císařský les: „Kladské" (VII. 1949, leg. M. Svrček ibid. 12. VII 1950 A. Pilát). Císařský les: „Lysina" cca 950 m (7. VI. 1950, leg. M. Svrček ibid. 12. VII. 1950 A. Pilát), Mariánské Lázně (8. VI. 1950, leg. M. Svrček).

The Bohemian fungi agree completely with the beautiful and pertinent description given by Jules Favre, Bulletin de la Société Mycologique de France, 55 : 204, 1939, under the name of Tephrophana palustris (Peck.) Favre.

Dr Mirko Svrček:

Pozoruhodné nálezy basidiomycetů z Českého Středohoří.

(Z biologické stanice MAP ve Velemíně pod Milešovkou)

Během loňského roku (1949) a na jaře roku letošního (1950) podnikl jsem několik vícedenních exkursí do Českého Středohoří. Základnou mi byla biologická stanice Masarykovy akademie práce ve Velemíně pod Milešovkou. Z obsáhlého materiálu, který jsem na svých

cestách sebral, vybírám dnes několik zajímavých druhů, jako předběžný příspěvek k samostatné mykologické studii o Českém Středohoří. Nové druhy pro Čechy jsou označeny hvězdičkou. K jednotlivým druhům připojuji stručné poznámky, zejména upozorňuji na jejich ekologický charakter. Dosavadní nálezy ukazují na značný teplomilný ráz středohorské mykoflory, s výjimkou některých vyšších a současně rozlehlejších oblastí (Hradišťany, Březina).

Inocybe jurana Pat. (Syn.: *I. frumentacea* [Bull.] sensu Bres. et Ricken, non Vel.), vláknice jurská. — Milešov: na travnaté lesní cestě (okraj smrčin a smíšeného listnatého porostu pod Milešovským Kločem, cca 480 m n. m.), 24. IX. 1949. Výborně souhlasí s popisem Vackovým (Vláknice jurská na Moravě, Věda přír. 22:72, 1943). V Čechách byla tato nápadná vláknice sbírána dosud jen u Jablkynic v Polabí (Kavina). Patří k průvodcům teplomilné květeny, v oblasti původních listnatých porostů. Basofilní. Důležitý nález s hlediska mykogeografického.

Hygrocybe Reai var. *insipida* Lange, voskovka Reaova odr. mírná. — Hradišťany (702 m n. m.): na travnaté lesní loučce na severozápadním úbočí, 15. VII. 1949. *Hygrocybe Reai* byla v Čechách sbírána již na řadě lokalit (které nejsou dosud publikovány), pokud je mi známo, vždy však jen v této odrůdě.

**Leptonia Linkii* Fr., trávnička Linkova. — Hradišťany: na mechatém pařezu jasanovém (*Fraxinus exc.*) u stinného lesního potoka na sev.-záp. úbočí 15. VII. 1949. Velmi vzácný druh, Rickenem (p. 292) uváděný z mechatých bukových kmenů. Patrně submontánní vlhkomilný prvek, jehož nález (podobně jako některé jiné dřevní houby) potvrzuje podhorský ráz této oblasti Středohoří.

Clavaria atrofusca Vel. (Novit. 1:164, 1939), kyjanka černohnědá. — Milešov: na travnaté lesní cestě při okraji smrčiny pod Milešovským Kločem, v trsech trav a mezi mechem, 24. IX. 1949. — Zbarvením podobné druhy *Cl. nigrita* Pers. a *Cl. fumosa* Pers. liší se trsnatým růstem. Druhá lokalita této houby.

**Clavaria Bourdotii* Bres. (Bourdot et Galzin, Hym. de France p. 123; Syn.: *Caldesiella sajanensis* Pilát in Bull, Soc. Myc. Fr. 42:329, 1936; *Kavinia sajanensis* Pilát, Studia bot. čech. 1:3—4, 1937), kyjanka Bourdotova. — Milešovský Kloč (664 m n. m.) u Milešova: na černém humusu v dutinách na basi ležícího vyvráceného kmene jeřábu (*Sorbus aucuparia*), na východním úbočí, 29. IV. 1950, ve spol. *Corticium atrovirens* Fr. — Neobyčejně významný nález druhu pozoruhodného jak systematicky, tak mykogeograficky a ekologicky. V ČSR nalezen byl dosud jen v Zadielské rokli (Turňa nad Bodvou) na Slovensku, 10. X. 1934, Alb. Pilátem. Ve Francii je znám z departementu Allier a Aveyron (B. et G.) a Kravtzewem byl sbírán v Sibiři (u Minussinska). Zhodnocení tohoto nálezu, jakož i příbuzného druhu následujícího, ponechávám si pro samostatné pojednání.

Clavaria Himantia (Schw.) Bourd. et Galz. (l. c. p. 122), kyjanka lošákovitá. — Francská hora (665 m n. m.) u Černčic: pod kořenem

prastarého zetlelého pařezu smrkového *(Picea exc.)*, 14. VII. 1949. Za podobných podmínek jsem nalezl tento krásný druh, význačný mohutnou bělostnou vláknitou obrubou na Křivoklátsku v údolí potoka Žloukavy, 5. VII. 1949, rovněž pod kořeny pařezu *Picea exc.* Kyjankám se vůbec nepodobá a společně s druhem předchozím a *Cl. Bresadolae* Q. představuje samostatný rod. V Čechách byla dosud jen dvakrát zjištěna.

Solenia poriaeformis (DC) Fuck. — Ostrý (552 m n. m.) u Milešova: na zetlelých lipových větvích v ssuťovém listnatém porostu pod vrcholkem dosti hojně ve spol. *Orbilia inflatula* Karst., 12. VII. 1949. — Milešovský Kloč (664 m n. m.): na zetlelé větvi lipové, 29. IV. 1950. — Podle mých zkušeností není tato *Solenia* ve středočeských ssuťových lesích příliš vzácná a dává vždy přednost silně zetlelému dřevu lipovému, jak dokazují též další mé nálezy z Brdských hřebenů (Babka [506 m n. m.] nad Řevnicemi, 26. III. 1950) a z Křivoklátska (Lánský luh, V. 1947), vždy ve vlhkých listnatých ssuťových lesích.

Caldesiella ferruginosa (Fr.) Sacc. — Březina (690 m n. m.): na trouchnivém, mechem zarostlém listnatém pařezu, ukrytém ve vysokém porostu *Calamagrostis* sp., na plani ně Březiny, 13. VII. 1949. Ačkoliv podle B. et G. (l. c. p. 471) není tento druh ve Francii vzácný, přece patří u nás k zjevům značně řídkým. V okolí Prahy jsem jej sbíral v Radotínském údolí.

Asterostromella gallica Bourd. et Galz. (l. c. p. 394). — Březina (cca 670 m n. m.): na zetlelých řapících kapradiny *Aspidium filix mas* u lesního potůčku na severním úbočí, 13. VII. 1949. Druhá česká lokalita. Po prvé byla u nás nalezena A. Pilátem (viz Monogr. Aleurodisc. in Annales Mycol. 24 : 225, 1926) na *Juncus glaucus* u Všetat, VII. 1923. — Výtrusy u mých plodnic 9—11, 5×4,3—4, 5μ, podlouhle vřetenité, dichophysy dichotomicky rozvětvené, 0,5—1 μ tl., gloeocystidy 25—37×3—5μ, dosti četné.

* *Platygloea Peniophorae* Bourd. et Galz. (l. c. p. 13). — Ostrý (552 m n. m.) u Milešova: na *Gloeocystidium tenue* (Pat.) v. H. et L. na spadaných dubových větvích pod vrcholem, 12. VII. 1949. Velice zajímavá parasitická houba z čeledi *Auriculariaceae*, dosud z území ČSR a patrně vůbec z celé střední Evropy neznámá. Tvoří světle medově žluté, okrouhlé povlaky na některých druzích rodu *Gloeocystidium* a *Peniophora*. Podle B. et G. je ve Francii dosti rozšířená. Pravděpodobně teplomilný typ, jako ostatně většina *Auriculariaceí*.

Bourdotia caesio-cinerea (v. H. et L.) B. et G. (Syn.: *Bourdotia cinerella* B. et G. p. 49; *Gloeocystidium caesio-cinereum* (v H. et L.) B. et G.). — Milešovský Kloč (664 m n. m.): na značně ztrouchnivělém dřevě v dutinách prastarého velkého pařezu *Picea exc.*, na východním úpatí, 29. IV. 1950, ve spol. *Peniophora accedens* B. et G. — Černčice: na západním úbočí Bílského vrchu (543), blíže koty 407, na trouchnivém dřevě uvnitř prastarého mechatého *(Georgia pellucida)* pařezu *Picea*, v nízkém hustém smrkovém mlází nad potokem, na místě značně vlhkém a zastíněném, 30. IV. 1950. Teprve druhý ná-

lez této resupinátní rosolovkovité houby v Čechách. Opět jsem ji sbíral 5. V. 1950 v Císařském lese blíže Mariánských Lázní, rovněž v dutinách silně rozpadlého dřeva na zemi ležících kmenů smrkových. Tvoří velice tenký, ojíněný povlak našedle modravý, za sucha špinavě bělavý. Mikroskopicky je vyznačena přítomností četných, tvarově rozmanitých gloeocystid a kulovitými (5,5—8μ) výtrusy.

* *Grandinia microspora* Karst. — Milešovský Kloč (664 m n. m.): na silně zetlelém, měkce rozpadlém dřevě v dutinách starého mechatého pařezu *Picea,* při úpatí vrchu, 29. IV. 1950. — Dobře souhlasí s popisem v B. et G. (l. c. p. 413). K. Cejp tento druh ve své monografii československ. Hydnaceí neuvádí.

* *Peniophora accedens* Bourd. et Galz. (l. c. p. 291). — Milešovský Kloč (664): na značně ztrouchnivělém dřevě uvnitř prastarého velkého pařezu *Picea exc.,* na východním úpatí, 29. IV. 1950, ve spol. *Bourdotia caesio-cinerea!* Dokonale odpovídá popisu autorů. Je to neobyčejně význačný druh, známý dosud patrně jen z Francie, kde je hojný na rozpadlém dřevě kaštanů (*Castanea*).

Ing. Zdeněk Schaefer:

Ryzec ukoptěný — Lactarius picinus Fries.

Ryzec ukoptěný (*Lactarius picinus* Fr.) jest v české literatuře mykologické dosud špatně znám a jeho podrobnější popis vůbec chybí. Velenovský v Českých houbách ho neuvádí. Příbuzný *L. azonites* Bull. (= *L. fuliginosus* Fr.) má příliš stručný záznam, aby z popisu bylo možno tvořiti závěry, ačkoliv ve slovech „jest úplně podoben a příbuzný předešlému" (*L. lignyotus* Fr.) se pravděpodobně ukrývá náš druh. Údaje ekologické a lokality se však vztahují na skutečný Friesův *L. fuliginosus.* Veselý v Čsl. houbách na str. 76 udává pod jménem *L. fuliginosus* Fr. druh, který by dobře odpovídal našemu, ale opět ekologické údaje ukazují na *L. fuliginosus* Fr. Ostatní česká literatura mykologická se o *L. picinus* Fr. nezmiňuje, ani ho neudává pod jiným jménem, vyjma snad Krombholze, jehož *L. Persooni* Otto z t. 40, f. 20—22 by až na nápadně trsnatý růst mohl odpovídati našemu ryzci ukoptěnému.

Literatura.

L. picinus byl nejprve popsán Friesem v Epicrisis (1: 348, 1838). V dalších Friesových dílech je uveden v Mon. Hym. Suec. (2 : 176, 1863) a v Hym. Eur. (1874) na str. 435. Friesovy popisy se nepochybně vztahují na náš druh, i když uvádějí dužninu (v textu mléko) neměnlivě bílou. Tato okolnost jest však vcelku omluvitelná, neboť žloutnutí dužniny bývá někdy neznatelné, nebo alespoň nenápadné. Francozský autor z konce minulého století Quélet v Champ. Jura et Vosges (3 : 117, 1875), dále v Enchirid. (130, 1886) a ve Fl. Myc. (362, 1888) doplnil Friesovy popisy údajem o červenání dužniny. Sám

však pokládá *L. picinus* za horskou odrůdu *L. azonites* Bull. Po vzoru Quéletově řada dalších autorů uvádí náš ryzec jako odrůdu *L. fuliginosus* Fr. (resp. *L. azonites* Bull.). Tak na př. Konrad Maublanc (Ic. sel. t. 325, 1926), Lange (Studies 7 : 33, 1928), Singer (Annales Mycol. 40 : 124, 1942) a j. Jako samostatný druh ho uvádí Bigeard et Guillemin (Fl. 1 : 164, 1909), Rea (Brit. Basid. 429, 1922), Bresadola (Iconogr. Myc. t. 385, 1928), Killermann (Pilz. Bayer. 5 . 83—84. 1933),

Ryzec ukoptěný — (Lactarius picinus Fr.)
Dvojice sytě černě vybarvených plodnic. Horní Vltavice, „Červený vrch" v boubínském massivu, 18. IX. 1948 sbírala pí Šebendová. Herb. myc. Herink No 1412/48. Foto Dr J. Herink

Neuhoff (Lact. 34, t. 6a 1937). Tři posledně jmenovaní uvádějí druh pod jménem *L. fuliginosus* Fr. Jiní autoři náš druh vůbec neuvádějí, tak na př. Schröter, Ricken, Nüesch. Obraz *L. fuliginosus* Fr. v Michael-Schulzovi (2 : t. 216), na který se Neuhoff odvolává, není špatný, má však mladé exempláře poněkud světlé a popis nese několik údajů nejasných, ukazujících na skutečný *L. fuliginosus* Fr.

Popis.

Klobouk 4—12 cm široký, dosti masitý, tuhý; napřed polokulovitě sklenutý, na okraji úzce podvinutý, na středu brzo promačklý, bez hrbolu, později ploše rozložený, na okraji sehnutý. Povrch hladký, na okraji někdy brázditě rýhovaný, jemně sametový, matný, suchý, často bělavě ojíněný, ve stáří za vlhka někdy olysalý, nepásovaný; napřed černý nebo černohnědý, čokoládově temně hnědý, často s olivovým, žlutavým nebo nafialovělým odstínem, později vyblédá do sytě hněda, pravidelně a stejnoměrně vybarvený, beze skvrn, na středu většinou, ale jen o málo temnější, neslupitelný.

Lupeny husté (hustší než u *L. lignyotus* Fr.), střídavé, pružné, tenké, asi jako dužnina klobouku široké nebo širší, k oběma koncům zúžené, ke třeni připojené a většinou zoubkem mírně sbíhavé, napřed nažloutlé, brzo okrově žluté až špinavě oranžové, dotekem šafránově žloutnoucí.

Třeň asi z déli průměru klobouku nebo o něco delší, někdy dosti tlustý, válcovitý nebo mírně kyjovitý, jindy štíhlý, plný až sklípkatě dutý, hladký až hrubě vrásčitý, někdy pod lupeny slabě brázditý, matný, suchý, jemněji sametový než klobouk, našedlý, šedavě okrový, šedavě hnědý až šedý, světlejší klobouku, nahoře a dole bledý, dotekem šafránově žloutnoucí, zvláště při basi.

Dužnina tuhá, bílá, po několika minutách světle šafránově žloutne až oranžoví, jindy je oranžovění velmi nezřetelné; chuti houbové s příchutí po ruském čaji, po chvíli trochu štiplavé až zahořklé; bez nápadné vůně nebo trochu po ruském čaji. Mléko sporé, bílé, neměnlivé.

Výtrusný prach světle okrový. Výtrusy kulaté, 6—9 μ v průměru, hrubě a hustě ostnitě sítnaté. Basidie kyjovité, tetrasporické, 7—12 × 25—60 μ. Cystidy většinou jen na ostří, žížalovité nebo vláknitě, zprohýbané i přímé, někdy jen málo, jindy až 25 μ vynikající nad hladinu rouška, na konci zaoblené nebo zahrocené, tlustostěnné, 2—5 μ široké. Pokožka klobouku z hyf volně spletených, 3—10 μ širokých, žlutohnědých, na konci neztluštělých nebo jen nepatrně, často s konci kolmo vzhůru směřujícími.

Reakce: S kyselinou sírovou dužnina po chvíli hnědne až šedne (podle obsahu vlhkosti); pokožka klobouku sytě černá. S kyselinou dusičnou dužnina intensivně šafránově žloutne; pokožka klobouku červeně černá. S louhem dužnina skoro nereaguje, zaoranžovělá místa ještě více oranžovější; pokožka klobouku sytěji zčerná.

Variabilita:

Druh v horských smrkových lesích dosahuje značné masitosti a velikosti (podle literatury až 16 cm v průměru klobouku), jest černý nebo barev velmi temných. Neuhoff označuje tuto formu jako var. *montanus*.

V podhorských jehličnatých a smíšených lesích (s buky) roste méně masitá, štíhlejší forma, velikostí a masitostí podobná *L. lignyotus* Fr., vybarvená poněkud světleji, sytě hnědě (podle Neuhoffa někdy s prořídlými lupeny): var. *elongatus* Neuhoff.

Ekologie:

Ryzec ukoptěný roste v horských a podhorských jehličnatých lesích, často buky pomíšených, v létě a začátkem podzimu, jednotlivě. Zpravidla roste na holé zemi nebo v řídkém borůvčí, v lesním humusu, mimo mechové nebo travnaté partie. Podklad zpravidla kyselý, silikátový. Neuhoff udává podklad bohatý vápenatou složkou, což na nálezech z Čech nelze potvrditi.

Ryzec ukoptěný nacházel jsem v letech 1940 a 1941 ve Starkoči ve smrkovém lese pomíšeném spoře starými buky, u Nové cesty, ve výši asi 350 m n. m., v podobě štíhlejších exemplářů (odrůda *elongatus* Neuhoff). Na lokalitě rostly z ryzců *L. insulsus* Fr., *blennius* Fr.,

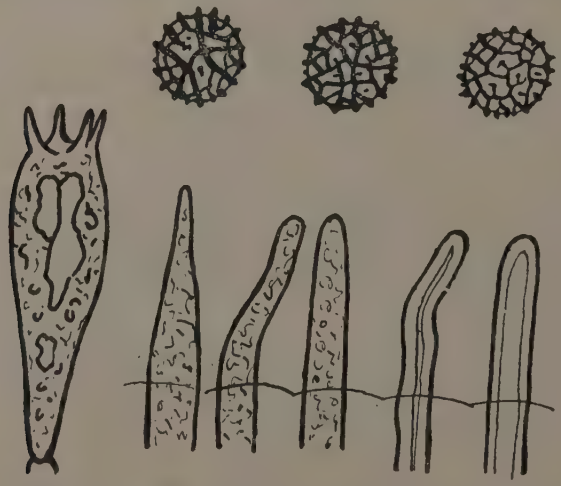

Ryzec ukoptěný — (Lactaris picinus Fr.)
Nahoře 3 výtrusy, dole vlevo 1 basidie a vpravo cystidy.

ichoratus Fr., opodál *L. lignyotus* Fr., *deliciosus* (L.) Fr., *scrobiculatus* (Scop.) Fr. Z holubinek *Russula heterophylla* Fr., *viscida* Kudr., *vesca* Fr., *punctata* Krombh. s. M. et Zv., *paludosa* Britz., opodál *olivacea* (Schff.) Fr.

V Dol. Polubném, pod osadou Novina, nalézám *L. picinus* Fr. (odrůdu *montanus* Neuhoff) každoročně v srpnu a září ve vysokém smrkovém lese, společně s *L. lignyotus* Fr., a *Russula mustelina* Fr., ve výši asi 700 m n. m., na podkladu žulovém. Dr Jos. Herink mi zaslal z 11. 9. 1949 pěkné exemplář (rovněž odrůdu *montanus)* z Hor. Vltavice, z lesíka ležícího podél Kaplického potoka, pod Boubínem, z výše asi 900 m n. m., z podkladu rulového.

Podobné druhy:

L. picinus Fr. patří do přirozené skupiny ryzců s význačně kulatými výtrusy, s hrubou ostnitě sítnatou ornamentikou, výtrusným prachem světle okrovým, povrchem klobouku suchým, matným až sametovým, mlékem bílým, neměnlivým, dužninou více méně oranžovějící nebo růžovějící, pak šafránově červenající. Burlinghamová tuto skupinu ryzců označila jménem *Plinthogali.*

Do této skupiny patří u nás ryzce *L. lignyotus* Fr., *L. picinus* Fr., *L. fuliginosus* Fr. a snad i *L. acris* (Bolt.) Fr.

L. lignyotus Fr., jest dobře známý druh z horských a podhorských jehličnatých lesů, u nás více autory dobře popsaný. Má pěkně sametový temně šedohnědý až černý klobouk, na středu s hrbolem, bílé či jen světle nažloutlé lupeny, až ve stáří od výtrusů zaokrovělé, prořídlé, sbíhavé, na třeni pokračující v brázdách na temně zbarveném sametovém podkladě. Dužnina většinou jen nepatrně a často nepostřehnutelně oranžoví. *L. picinus* Fr. se od něho liší kloboukem bez hrbolu, barvou nepatrně světlejší, lupeny od mládí zažloutlými, brzo okrovými, dotekem více méně šafránově hnědnoucími, hustými, zoubkem připojenými a jen nepatrně po třeni sbíhajícími, třeněm pod lupeny zpravidla hladkým a dužninou většinou již zřetelněji oranžovějící.

L. fuliginosus Fr. (= *azonites* Bull.) jest druh z nížin a podhůří, z listnatých a smíšených lesů, vázaný hlavně na dub a buk. Má klobouk matný až jemně sametový, barevně mnohem světlejší, okrově šedavý až šedě hnědý, lupeny zažloutlé, brzo okrové, nepatrně sbíhavé, třeň hladký, světlejší klobouk, dužninu podle ekologických a povětrnostních podmínek více méně rychle a intensivně růžovějící, pak šafránově oranžovějící, zpravidla ostře palčivou. V travnatých mladých smíšených lesích roste jeho forma *L. siccus* (Velen.) s kloboukem pravidelně sklenutým, na středu s hrbolem, třeněm obvykle delším a často nadmutým, dužninou mírnou až palčivou.

Sem patří, buď jako odrůda nebo samostatný druh, dosud mi neznámý *L. acris* (Bolt.) Fr. z vápenatých teplých poloh, který má v dužnině intensivně červenat, snad má červenat i samotné mléko, klobouk má míti za vlhka lysý a slizký a do olivova odstíněn.

Podle popisu rozdíl mezi *L. picinus* Fr. a *L. fuliginosus* Fr. by byl poměrně malý a není divu, že řada autorů pokládá vzácný *L. picinus* Fr. za odrůdu hojnějšího *L. fuliginosus* Fr. Ve skutečnosti jest rozdíl mezi oběma druhy podstatnější a spočívá v tom, že *L. picinus* Fr. má od mládí černý klobouk, ke stáří spíše blednoucí, tedy jeho barevný pigment jest primerně obsažen v hyfách epikutis. Naproti tomu

L. fuliginosus Fr., má klobouk v mládí bezbarvý, resp. zažloutlý a teprve růstem a stářím reakcí povrchu na vzduchu se šedě zabarvuje. Jde tu o podobný reakční pochod na povrchu plodnice jako u holubinek sekce *Nigricantinae* M. et Zv. Primerně přítomný černý pigment v pokožce klobouku staví *L. picinus* Fr. blíže k *L. lignyotus* Fr. nežli k *L. fuliginosus* Fr. Vedle dalších méně nápadných znaků a rozdílných ekologických podmínek jest tato okolnost rozhodující a ohraničuje *L. picinus* v mém smyslu jako dobrý samostatný druh.

Poznámky:

Nomenklatura našich třech druhů skupiny *Plinthogali* Burl., t. j. *L. lignyotus* Fr., *picinus* Fr. a *fuliginosus* Fr. jest ve světové literatuře mykologické neustálená. Jest to zaviněno Friesem, který v době vydání svého díla Systema Mycologicum 1821 neměl jasný názor na tyto druhy. V názvu *A. fuliginosus* měl zahrnuty tehda pravděpodobně všechny tři druhy. Teprve v Monographia Hymenomycetum Suecciae II (1863) má druhy jasně odděleny a specifikovány. *L. picinus* (p. 176) popisem a svým postavením vedle *L. lignyotus* (p. 177) a *L. fuliginosus* (p. 178) ve skupině ryzců se světle okrovými výtrusy, jest jasně a zřetelně determinován. Sledujeme-li v tomto Friesově díle bez předsudků popis *L. picinus,* musíme připustiti, že i přes údaj o neměnlivosti mléka (který konečně jest správný), jest popis jednoznačný a představuje náš druh. Stejně tak jest zde jasný popis *L. fuliginosus,* kterým Fries korigoval méně jasný popis ze Systema Mycologicum. Název *L. azonites* Bull. pro *L. fuliginosus,* jak ho používají někteří autoři, není oprávněný, neboť není Friesem v Systema Mycologicum uveden. Vyskytuje se teprve v Epicrisis I. p. 343, přejatý bez dokladů vlastních nálezů nepřesně z Bulliarda; v dalších Friesových dílech jest opět vynechán.

Vzhledem k pozměněné nomenklatuře latinských názvů než jak ji převzal Velenovský, navrhuji úpravu českých názvů ryzců této skupiny. Pro *L. picinus* Fr. doporučuji název ryzec ukoptěný, který jest přilehavější tomuto druhu než *L. fuliginosus* Fr. Pro ten pak doporučuji název ryzec suchý, daný Velenovským ryzci *L. siccus.* Název r. ostrý ponechme prozatím vyhrazen pro *L. acris* (Bolt.) Fr., prokáže-li se jeho oprávněná samostatnost.*)

Václav Vacek:

Třetí příspěvek k poznání našich podzemek (hypogaeí

(3e contribution à la connaissance des champignons hypogées en Tchécoslovaquie.)

Rok 1949 byl vzrůstu hub a tudíž i hub podzemních mnohem příznivější než oba roky předešlé. Skutečnost tato obráží se ve větším počtu hypogeí, které se mi toho roku podařilo zjistit.

Studium podzemních hub je nesporně obtížné. Je obtížné jak methodou sběru, tak i nedostatkem srovnávacího materiálu při určování. Není tedy divu, že

*) Prosím o zásilky kritického druhu z okolí pražského, zejména od Karlštejna.

jsem si musil během doby na základě získaných zkušeností svůj názor na některé druhy opravit. Tak jsem na příklad zjistil, že *Hydnangium carneum* Wallr. uvedené v prvním „Příspěvku k poznání našich podzemek" (Česká mykologie 2:62, 1948) není pravé *H. carneum* Wallr., nýbrž *Hydnangium galatheium* Quél. Omylu tomu podlehl ostatně i Velenovský („Novitates mycologicae" : 171, 1939), kde cituje můj nález. Myslím, že ani nález Klikův z Chuchle (Boh. Klika: „*Hydnangium carneum* Wallr. v Čechách" — Mykologia 2 : 143—8, 1925) není *H. carneum* Wallr. Odporuje tomu nažloutlé zbarvení peridie i gleby a menší, široce eliptičné výtrusy. Dále jsem zjistil, že *Hymenogaster lilacinus* Tul. uvedený v „Druhém příspěvku k poznání našich podzemek" (Česká mykologie 3 : 75, 1949) pod číslem 29 je ve skutečnosti *Hymenogaster tener* Berk. Stejnému omylu propadl také Hesse (Die Hypogaeen Deutschlands str. 116—117), podle něhož jsem první nález určoval. Teprve později, když jsem měl k disposici Tulasne-ovo dílo „Fungi hypogaei", zjistil jsem tento omyl. Níže uvádím seznam podzemek, které jsem během roku 1949 nasbíral (číslování navazuje na moji citovanou práci 1949). Druhy až dosud z našeho území neznámé označeny jsou hvězdičkou.

A. *Basidiomycetes.*

*38) *Rhizopogon aestivus* (Wulf.) Fr. var. *Vittadinii* Tul. (kořenovec letní, odrůda Vittadini-ho).

Tento kořenovec, lišící se od typického *R. aestivus* menšími výtrusy (5,5—8,5/3—3,5 μ) nalezl jsem 5. VI. 1949 ve smrkovém lese u Karlštejna.

39) *Rhizopogon provincialis* Tul. (kořenovec venkovský).

Jest dosti podobný mladým plodnicím *R. aestivus*. Peridie je nažloutlá, místy růžová, později špinavě hnědnoucí, dosti hojnými, černohnědými, síťnatě spojovanými myceliovými provazci pokrytá. Gleba zprvu bílá, kolem peridie nazelenalá, příjemně, leč dosti slabě ovocně vonná, později dosti ostře nakysle páchnoucí. Tulasne srovnává jeho vůni s vůní fermentovaných vinných hroznů. Sbíral jsem jej 5. VII. 1949 ve smrčině u Třebotova. Neroste vždy přísně pod zemí, jak tvrdí Hesse, nýbrž vyčnívá částečně ze země, jak ostatně již autor druhu, Tulasne, podotýká.

*40) *Hysterangium calcareum* Hesse (loupavka vápencová).

Loupavku tuto vyhrabal jsem po prvé 31. VII. 1949 v listnatém lese (líska, lípa, habr) u Černošic, později také u Žarošic na Moravě na několika místech. Roste vždy dosti hluboko pod zemí a prozrazuje se m o c n ě v y v i n u t ý m, b í l ý m m y c e l i e m, které hustě prorůstá půdou a v němž plodnice jsou uloženy. Tyto jsou našedle bělavé, na pomačkaných místech špinavě narůžovělé, hojnými, bílými myceliovými provazci a vlákny pokryté, na omak ztuha gumovité. G l e b a je tmavě olivová s břidlicově modrošedým, gelatinosním sloupcem, který se stromkovitě rozrůstá glebou. Páchne zprvu slabě cibulí či česnekem, později silně po lanýžích či po étheru. V ý t r u s y 10—17/5—7 μ, eliptičné, k jednomu konci zúžené, bezbarvé, olejovitě lesklé, Exempláře ze Žarošic měly výtrusy větší: 12—20,5/7—8 μ. *Hysterangium clathroides* Vitt. liší se lysými, pomačkáním nachově hnědočerveně skvrnitými plodnicemi, ovocnou vůní a užšími výtrusy.

*8) *Hydnangium galatheium* Quél. (lanýžovec žlutomléčný).

Tuto, u nás dosud nesbíranou podzemku, sbíral jsem až dosud jenom v okolí Žarošic na Moravě. Po prvé 26. VIII. 1937 (pod jménem *H. carneum* Wallr.), po druhé 31. VIII. 1948 a konečně na podzim 1949 na několika místech a ve velkém počtu exemplářů. Bližší o této houbě, jakož i o následující, sdělím v samostatném článku.

*41) *Hydnangium monosporum* Boud. et Pat. (lanýžovec jednovýtrusný).

Vzácnou tuto houbu vykopal jsem po dvakráte u Karlštejna (10. a 17. VII. 1949).

42) *Octaviania moravica* Vel. (oktaviánka moravská).

Tato houba zavdala příčinu k nedorozumění. Velenovský popsal ji (Novitates mycologicae novissimae : 95, 1947), jako houbu „téměř bez sterilní base", s výtrusy kulovitě elipsoidními 8—11 μ a jeho popis se dobře shodoval s popisem *Hydnangium candidum* Tul. (Tulasne: Fungi hypogaei, str. 75), až na celkem malý rozdíl ve velikosti výtrusů. (Tulasne udává výtrusy 6,5—8,5 μ.) Považoval

jsem ji tedy za formu *H. candidum* Tul. a to tím spíše, že pro nedostatek sterilní base by do rodu *Hydnangium* patřila a nikoli do rodu *Octaviania*, který právě dobře vyvinutou sterilní basí se od rodu *Hydnangium* liší. V roce 1949 uveřejnil prof. Fr. Neuwirth, sběratel této houby, článek „První nález *Hydnangium candidum* Tul. v Československu" (Česká mykologie 3 : 20, 1949), v němž doplňuje Velenovského popis některými vlastními pozorováními. Z těchto pozorování je právě velmi důležité zjištění, že „středem gleby táhne se bílý, později žloutnoucí sloupec." Výtrusy udal Neuwirth stejné jako Velenovský: 8—11 μ. Abych si o věci zjednal jasno, vyžádal jsem si originální exsikát Neuwirthův z herbáře Národního musea a z něho jsem zjistil, že výtrusy jsou větší než udávají Velenovský i Neuwirth, to je 8,5—14,5/8,5—12 μ. To jest oproti Tulasne-ově údaji rozdíl již značně veliký a připočteme-li k tomu fakt, že Neuwirthova houba má sterilní basi, vychází na jevo, že nemůže být s *Hydnangium candidum* Tul. totožná. Šťastnou náhodou podařilo se mi 27. VIII. 1949 nalézti v listnatém lese, zvaném „Gregovňa", u Žarošic 1 exemplář této houby, takže jsem si mohl na čerstvém exemplář zjistit mnoho zajímavých detailů. Gleba této houby, příjemně bledě oranžově zbarvená, rozdělena je úzkými, zprohýbanými, bílými, sterilními žilkami na několik polí. Tyto žilky vycházejí z úzké, bílé sterilní base a směřují k různým bodům na peridii. Pozoroval jsem však také v jednom případě, že i od peridie vnikala do gleby krátká, bílá žilka, která se sterilní basí žádného spojení neměla. Mimo to nalézaly se v glebě drobné otvory, taktéž lemované bílým sterilním pletivem. Plodnice rostla téměř povrchově. Pouze asi ¼ byla zapuštěna do země. Barva peridie byla poněkud odchylná od popisu Velenovského i Neuwirthova, totiž bledě žlutá až žlutá, místy rezavě skvrnitá. Připisuji to té okolnosti, že byla vystavena vlivům povětrnosti a proto sytěji zbarvena než mohou být plodnice částečně zemí přikryté. Výtrusy jsem na tomto exemplář naměřil 9,5—15/8,5—14,5 μ. Houba voní velmi příjemně ovocem s příměsí fenyklu. Velenovský praví, že nevoní (patrně mladší exemplář!). Této houbě neodpovídá spolehlivě žádný z popsaných druhů oktaviánek, a proto Velenovského pojmenování je zcela oprávněné. Nejblíže příbuzná je *Octaviania lutea* Hesse, liší se však vločkatou až vlnatou, na vzduchu nejprve růžově, pak třešňově červeně se barvicí peridií a bezpášnou dužninou.

*43) *Hymenogaster Rehsteineri* Bucholtz (hlíza Rehsteinerova).

Tento u nás dosud nezjištěný *Hymenogaster* vykopal jsem 26. VI. 1949 v listnatém lese (buk, dub, líska) u Zadní Kopaniny. Je velice podobný *H. vulgaris*

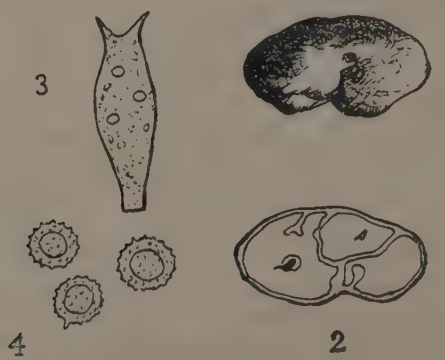

Oktaviánka moravská *(Octaviania moravica Vel.)* 1. Plodnice ve skutečné vel. 2. Schematický řez plodnicí, znázorňující uspořádání sterilních žilek v glebě (komůrky gleby nejsou zakresleny). 3. Basidie. 4. Výtrusy.
Orig. V. Vacek.

Tul., avšak nepáchne stuchlinou, nýbrž moukou. V stáří zapáchá trochu po nahnilé cibuli. Výtrusy, velikostí stejné jako u *H. vulgaris*, liší se tím, že jsou vždy zřetelně papillaté a jsou pokryty hustými bradavkami a krátkými lištnami, které nejsou uspořádány v podélných řadách jako u *H. vulgaris*, ale rozloženy zcela nepravidelně. Mladší výtrusy vězí v hyalinním obalu (jakoby pytli), který u dospělých výtrusů mizí.

*44) *Leucogaster fragrans* Matt. (hlízečka vonná).

Vzácnou tuto podzemku vyhrabal můj synovec Lubomír Vacek v listnatém lese „Ochozech" u Žarošic na Moravě 21. srpna 1949. Voní silně ovocně s příměsí vůně růže vinné (*Rosa rubiginosa* L.). Hlízovité plodnice jsou zprvu bílé, později bledě žluté, lysé. Gleba je pružně chrupavčitá a sestává z hranatých komůrek (peciček), vyplněných vodnatě našedle až nažloutle bělavou pulpou. Stěny komůrek jsou tenké, bílé a gleba na řezu je jimi jako mramorovaná. Výtrusy skoro kulaté až hranatě kulaté, avšak hojně také široce elipsoidní, 10—15/10—14,5 μ, bezbarvé. Na preparátu z čerstvé houby byly zcela hladké, avšak na preparátu exsikátovém byly výtrusy pokryté nepříliš vyniklými bradavkami a lištnami, které někdy tvoří nedokonalou síť. *Leucogaster liosporus* Hesse je naprosto podobný, podle Hesse-ho je však nevonný. Nemohu se zbavit podezření, že tento *L. liosporus* není nic jiného, než mladé exempláře *L. fragrans* Matt. s dosud hladkými výtrusy. Další pozorování snad tuto věc objasní.

B. *Ascomycetes.*

*45) *Tuber michailovskianum* Bucholtz (lanýž michajlovský).

Plodnice hlízovitá, 9—14 mm dlouhá, 7—12 mm široká a 7—10 mm vysoká s několika plochými, oblými hrbolky, na omak velmi tuhá, bledě masově červenavá a drobně červenohnědě skvrnitá nebo bledě žlutohnědá s červenavým nádechem a neskvrnitá, matná, obyčejně s dosti rozměrnou, bělavě pomoučenou basální skvrnou, pod lupou celá bledě ojíněná až prořídle vločkatá (hlavně na prohloubených místech), lysá (i při zvětšení 40×), často kousky humusu a prsti olepená. Peridie 0,2—0,4 mm tlustá, na řezu průsvitně šedohnědavá, prakticky neslupitelná. Gleba tuhá, průsvitně nahnědle šedá, později načervenale hnědá, bělavými či nažloutlými žilkami (venae externae) mramorovaná, zprvu nevonná nebo nepatrně zemitě páchnoucí, později lanýžovitě až ostře etherovitě páchnoucí.

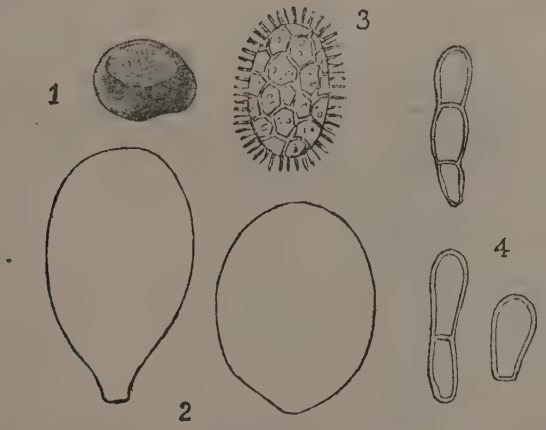

Lanýž michajlovský *(Tuber michailovskianum* Bucholtz. 1. Naříznutá plodnice ve skutečné velikosti. 2. Vřecka (silně zvětš.). 3. Výtrus (silně zvětš.). 4. Buňky odění peridie (silně zvětš.). Orig. V. Vacek.

Pletivo peridie parenchymatické ze žlutohnědých (v slabé vrstvě bezbarvých), silnostěnných, zaobleně hranatých, 6—20 μ širokých buněk. Z těchto buněk vyrůstají místy kyjovité, někdy po dvou až třech v řetězce řazené buňky, tvořící vločkaté odění peridie. Vřecka 65—120/50—84 μ, oválná, obyčejně nestopkatá, řídčeji krátce a tlustě stopkovitě stažená. Stopkovitá část je 15—30 μ dlouhá a 12—24 μ tlustá a je do udaných rozměrů vřecek započítána. Výtrusy jsou uloženy ve vřeckách zcela nepravidelně po 1—5 a podle toho rozdílně veliké. Měří 31—72/24—50 μ včetně skulptury, která se na obvodu výtrusů jeví jako ostny 3,5—6,5 μ dlouhé. Výtrusy jsou elipsoidní, žlutohnědé se síťovitou skulpturou. Oka této sítě jsou nepravidelně 5—6tihranná, 5—12 μ dlouhá a 3—7 μ široká (u formy *microreticulatum* Bucholtz), anebo 4—18 μ dlouhá a 4—12 μ široká (u formy *medioreticulantum* Bucholtz). Pletivo tramy z hyf bezbarvých, poměrně slabostěnných, přehrádkovaných, 2,5—6 μ tlustých.

Tento u nás dosud nezjištěný lanýž vyhrabal jsem na několika místech: 26. VI. 1949 u Radotína, 10. VII. 1949 u Karlštejna, 26. VIII. 1949 u Žarošic („Jetelův pacht") a 10. IX. 1949 poblíže Zdravé Vody u Žarošic. Posledně jmenovaný nález patří formě *medioreticulatum* Buch., všechny ostatní formě *michoreticulatum* Bucholtz. Nalezeny byly vesměs v listnatých lesích, vyjma z „Jetelova pachtu", který pocházel z lesa smíšeného (smrk s vtroušeným jasanem). Tento se odlišoval ode všech ostatních smutně šedohnědou barvou bez nádechu červenavého, jinak však byl naprosto stejný. Plodnice, které jsem sbíral u Zdravé Vody, voněly tak pronikavě, že jsem je ucítil v zemi ještě dříve, než jsem je vyhrabal.

Lanýži tomuto podobá se mikroskopicky *Tuber rufum* Pico, liší se však ostnitými výtrusy bez síťovité skulptury. *Tuber michailovskianum* Bucholtz byl až dosud sbírán jen v SSSR.

*46) *Tuber nitidum* Vitt. (lanýž lesklý).

Lanýž tento podobá se mikroskopicky *Tuber rufum* Pico, od něhož se liší bělavou až žlutavou barvou peridie. Vykopal jsem jej 17. VII. 1949 u Karlštejna v lese listnatém. Ed. Fischer (Rabenhorst's Kryptogamen-Flora, V. Abt. Ascomyceten str. 59) jej považuje za subspecii *T. rufum* Pico.

*47) *Tuber fulgens* Quél. (lanýž skvělý).

Tento živě zbarvený lanýž vykopal jsem po prvé 13. IX. 1949 poblíže Zdravé Vody u Žarošic, po druhé 20. XI. 1949 u Zadní Kopaniny v celkovém množství 65 plodnic. Je sice blízce příbuzný *Tuber excavatum* Vitt., liší se však od něj živě oranžově žlutou až oranžovou, v stáří rezavě hnědožlutou peridií, která je pokryta drobounkými, hustě natěsnanými, nízkými, 3—6tibokými, jehlancovitými bradavkami kdežto *T. excavatum* Vitt. má peridii okrově hnědou a spíše jen vločkatou. Také basální dutina u *T. fulgens* Quél. není tak dokonale vyvinuta jako u *T. excavatum* Vitt. a je někdy jen naznačena důlkovitou prohlubeninou na basi plodnice. Výtrusy *T. fulgens* Quél. nejsou vesměs kulovité, jak se obvykle v mykologické literatuře tvrdí, nýbrž jsou hojně promíseny také výtrusy elipsoidními. Barva tohoto lanýže je velice nápadná. Některé, zvláště dobře vybarvené exempláře, podobají se kouskům pomerančové kůry, v půdě rozhozeným.

48) *Balsamia vulgaris* Vitt. (balsamovka obecná).

Houba tato, makroskopicky od ostatních balsamovek nerozeznatelná, pozná se snadno mikroskopicky podle velikých (22—36/12—15,5 μ) válcovitě elipsoidních výtrusů, obsahujících zpravidla 3 olejová tělíska, z nichž prostřední je větší než ostatní dvě. U dospělých výtrusů slévají se tato tělíska často v jediné, skoro celý výtrus vyplňující, olejovitě lesklé tělísko. V literatuře se uvádí, že balsamovka obecná liší se od ostatních balsamovek také větší velikostí plodnic. Exempláře, které jsem vykopal 2. IX. 1949 poblíže Zdravé Vody u Žarošic na Moravě, byly však vesměs drobné (maximálně 9×7×7 mm). Až dosud byla známa tato houba z našeho území pouze z Čech, od Schwarzbachu (Velenovský: České houby str. 909). Pro území Moravy je to novinka.

*49) *Balsamia platyspora* Berk. (balsamovka širokovýtrusná).

Tuto, na našem území dosud nesbíranou balsamovku, vykopal ponejprv můj

synovec Vladimír Vacek ve smíšeném lese (lípa, habr, borovice, líska, dub) poblíže Zdravé Vody u Žarošic 7. IX. 1949. Později vykopal jsem ji také sám (6 exemplářů) 2. X. 1949 u Roblína v lese listnatém (lípa, klen). Jak již jméno napovídá, vyznačuje se širokými výtrusy (17—33/11—20,5 μ). Je velmi obtížné rozeznati ji od balsamovky jahodovité *(Balsamia fragiformis* Tul.). Makroskopický vzhled obou je úplně stejný, pouze výtrusy má *B. fragiformis* trochu užší (14,5—25/11—17 μ). Výtrusy *B. platyspora* Berk. bývají někdy k jednomu konci rozšířené (podešvovité").

*50) *Genea sphaerica* Tul. (zemnička kulovitá).

Tuto velmi vzácnou houbu vyhrabal můj synovec Vladimír Vacek na stejném místě jako předešlou. Pojednám o ní v samostatném článku.

Exsikáty veškerých zde uvedených podzemek budou uloženy v herbáři Národního musea v Praze.

Nové nálezy vzácnějších hub v Československu.

Černorosol bukový (Exidia glandulosa Fr., 1822.)

Na dřevě listnatých, zřídka i jehličnatých stromů, na trámech, plotech a pod. najdeme často za vlhkého počasí (nejspíše na podzim, ale i v mírné zimě) plodnice černorosolu bukového. Prorážejí z kůry stromové anebo jsou přisedlé v trhlinách opracovaného, kůry zbaveného dřeva. Jednotlivé plodnice, barvy černé, měkké, rosolovité, tvořící závity a laloky mozkovitě vinuté, slévají se střevovitě ve skupiny v rozloze často až 30 cm. Ve stáří zasýchají v tvrdé, korovité povlaky. Pod lupou vidíme mnohdy na povrchu závitů četné drobné bradavky, často však bývá povrch hladký, více méně lesklý. Povrch plodnic je pokryt basidiemi, jež nesou výtrusy válcovité, trochu zakřivené a na koncích zaoblené (tedy skoro ledvinité), bezbarvé, 10—12×4—5 μ, s patrnými vakuolami. Houba napadá též živé stromy a působí v jejich dřevu bílou hnilobu, která se rychle šíří a zaviňuje odumírání větví i celých stromů. Zvláště buky a olše na vlhkých stanovištích trpí tímto nebezpečným parasitem. Odstranění a spálení nemocných větví a celých stromů je zatím jediným ochranným prostředkem. — V podrobnostech odkazuji na pečlivé pojednání W. Neuhoffa, Die Gallertpilze *(Tremellineae)*, in: Pilze Mitteleuropas, 2 a : 32-8, t. 5, f. 3-16, 1935. — Vyobrazené exempláře jsem sbíral 30. XII. 1911 na lávce u sv. Jakuba v Jindřichově Hradci. Fr. Neuwirth

Černorosol bukový. (Exidia glandulosa Fr.)
Jindřichův Hradec, 30. XII. 1911 sbíral a fotografoval Fr. Neuwirth.

Nález zajímavé šťavnatky: voskovky liškové (Hygrocybe cantharellus [Schw.] Fr.).

Začátkem července 1949 jsem nalezl v nejvýchodnějším výběžku Čech, u Svojanova blíže Poličky, na okraji mladé smrčiny mezi mechem a porostem jestřábníků *(Hieracium)* a ve společnosti ryzců *(Lactarius deliciosus)* překrásnou hubku, kterou jsem zprvu považoval za kalichovku. Teprve doma jsem ji určil jako *Hygrocype cantharellus* (Schw.). V české literatuře není známá a dovoluji si ji proto stručně popsat, protože byla téhož roku nalezena ještě jednou a může být jistě nalezena znovu. — Klobouk v ml. polokulovitý, v dospělosti až rozložený s vyhloubeným středem, průměrně 2,5 cm šir., s okrajem v ml. vroubkovaným (okrajová hrana jemně vlnkovaná). Pokožka klob. se brzy rozpukává v šupinky, které v dosp. odstávají až v pravém úhlu a povrch je pak ježatě šupinkatý. Barva v ml. živě oranžově červená (jako klob. *Hygrocybe miniata* nebo *H. Reai*),

Voskovka liškovitá (Hygrocybe cantharellus [Schw.] Fr.). Svojanov u Poličky, 5. VII. 1949 sbíral Dr Jiří Kubička. Herb. myc. Herink No. 201/49. Foto: Dr J Herink.

později žlutě oranžová až žlutá. Lupeny řídké (18—24), na třeň sbíhavé, zlatožluté, lupénky nepravidelné (3—4). Třeň válcovitý, dole lehce rozšířený, velice křehký a lámavý, 3 mm tl., prům. 5 cm dl., zlatožlutý až žlutý. — Naleziště: Svojanov u Poličky, 1. a 5. VII. 1949, leg. Dr J. Kubička (herb. myc. Dr Herink No. 201/49). Horní Vltavice — os. Zátoň (pod Boubínem na Šumavě), 12. IX. 1949, na travnatém železničním náspu pod smrky, leg. Dr. Jiří Kubička a Dr J. Herink (h. m. H. No. 563/49). Dr Jiří Kubička

Strmělka bažinná (Clitocybe ectypa Fr.), nový druh pro ČSR.

Dlouho byla mně tato strmělka záhadou. Sbíral jsem ji posledních sedm let téměř každoročně na bažinaté louce při Pilském rybníku u zámku Žďáru a pro zčernání přestárlých plodnic nazval prozatímně *Camarophyllus metapodius* Fr. var. *paradoxa* Fr. Bohatý sběr v r. 1949 mne přiměl k opětovnému pátrání v literatuře a pro její nápadnou podobnost s *Clitocybe tabescens* Scop. jsem si přečetl u Rickena (Blätterp. 383) diagnosu *C. tabescens* a všiml si poznámky o jejím vztahu ke *C. ectypa* Fr. Rozluštění následovalo pak po přečtení originálního popisu Friesova (Hym. eur. 107, 1874), a tak bylo o jeden otazník v mém herbáři méně. — Klobouk 2—6 cm šir., světle okrově hnědý, tabákově hnědý, na temeni černohnědý, jemně vláknitě šupinkatý, hygrofanní, na okraji rýhovaný, ploše sklenutý a na okraji podlomený, zprohýbaný, dospělá plodnice má klobouk na temeni prohloubený s okrajem laločnatě zprohýbaným a nadzvednutým. Lupeny bělavé, s odstínem do růžova, později bledě hnědě načervenalé, s ostřím tmavě hnědočerveným, krátce sbíhavé. Třeň světle žlutohnědý, rýhovaný, úzce dutý, 8 cm dl., 0,6—1 cm tlustý. Dužnina bílá, voní jako špička trávní. Starší plodnice na okraji klobouku černají, přestárlé plodnice posléze celé zčernají. Výtrusný prach bílý, spory oválné, na bas. části s kratičkou špičkou, $8 \times 5\ \mu$, s kapkou. — Naleziště: Zámek Žďár u Města Žďáru, močálovitá louka u Pilského rybníka, v červenci až srpnu, v trsech i jednotlivě v houfech. Plodnice rostly téměř ve vodě na silně podmáčené louce, kde voda vystupovala až k povrchu. Rostlinné společenstvo zde tvoří: *Comarum palustre, Menyanthes trifoliata, Equisetum palustre, Eriphrorum angustifolium, E. gracile, Agrostis canina, Viola palustris, Galium uliginosum* a j. Jde tedy o společenstvo náležející ke *Caricetum fuscae-caricetosum inflatae* Klika-Šmarda (Rostl. sociol. přísp. k poznání rašel. luk na Žďársku, 1944). — *C. ectypa* je známa též z Dánska, odkud ji uvádí blíže Bramstrup J. E. Lange (Stud. Ag. Denm. 8:53, 1930), kde roste na močálovitých ostřicovitých lukách. — Bresadolova *C. ectypa* (Icon. myc. t. 184) jest habituálně odchylný druh (Bresadola ji uvádí též ze sev. Ameriky). Fr. Šmarda

Houževnatec kalichovitý-Lentinus omphalodes Fr. var. flabelliformis (Bolton) Pilát v Čechách.

Tento houževnatec je sice velmi vzácný, ale po celé Evropě pravidelně roztroušený. Roste v horských a podhorských lesích, listnatých i jehličnatých, hlavně bukových a jedlových na trouchnivějících větvích. Sbíral jsem jej 29. V. 1950 na kopci Studený vrch u Stříbrné Skalice v Posázaví. Dvě plodnice rostly na spodní straně bukové větve na zemi ležící, na rozhraní starého bukového lesa a smíšeného ssuťového háje *(Carpinus, Acer a Fraxinus)*. Studený vrch je bohatou lokalitou dřevních hub, jakých je dnes ve středních Čechách poskrovnu. Výskyt dřevních hub jest podmíněn dostatečným množstvím tlících kmenů, klacků, větviček a různých dřev. Tyto podmínky jsou na Studeném vrchu splněny, o tom svědčí na př. hojné nálezy *Peniophora longispora* Pat. z ČSR dosud nehlášené (det. Dr M. Svrček), která se však též vyskytuje dosti hojně na blízkém Poříčku.

V Československu byl *Lentinus omphalodes var. flabelliformis* sbírán jen jedenkrát, a to na Slovensku: Levoča, *Populus tremula* VIII. 1899 leg. Greschik (Pilát: Evropské druhy houževnatců p. 35, 1946). Náš nález je tedy druhý v ČSR a nový pro Čechy. Plodnice, které určil p. Dr Pilát, byly uloženy do herbářů Nár. musea. Zd. Pouzar.

Hvězdice květovitá (Geastrum floriforme Vitt.) ve středním Polabí.

V článku „Druhý nález škárky hvězdicovité (*Mycenastrum corium* [Guers.] Desv.) u Nymburka" (Č. Myk., 3 : 22. 1949) upozornil jsem na novou lokalitu tohoto vzácného druhu ve středním Polabí. Při opětovné prohlídce tohoto stanoviště (písčitý okraj borového lesa „Zátiší" [za hájovnou] u Nymburka) nalezl jsem zde koncem měsíce května t. r. kromě loňských plodnic *Mycenastrum corium* (Guers.) Desv. také osm suchých plodniček poměrně řídké hvězdice květovité (*Geastrum floriforme* Vitt.). Rostla na vyprahlém písčitém okraji borového lesa ve společnosti psammofytních travin *Corynephorus canescens* Beauv. a *Festuca psammophila* Hack., za jejichž suchá stébla byly klubíčkovitě svinuté plodničky jednotlivými cípy exoperidie zachyceny.

Geastrum floriforme Vitt. je význačný druh stepních strání xerothermních oblastí Čech a Moravy, po prvé pozorovaný Reisnerem (1924) v okolí pražském, později i Šimrem (1933) ve Středohoří. V nejnovější době byl také sbírán na Slovensku, kde ho zjistil Šmarda (Fr. Šmarda: Břichatkovité houby jihoslovenských písčin Č. Myk., 4 : 53—54, 1950) na píscích u vesnice Hidwegu, taktéž spolu s *Mycenastrum corium* (Guers.) Desv.

Geastrum floriforme Vitt. nebyla dosud z Polabí udávána; je proto tento nový nález cenným příspěvkem nejen ke stanovení zeměpisného rozšíření některých eremofilních gasteromycetů, ale i příspěvkem k řešení otázky, do jaké míry jsou tyto břichatky závislé na speciálních společenstvech vyšších rostlin. S. Šebek.

Tulostoma granulosum Lév. — Palečka zrněná v Polabí.

Zajímavá tato břichatkovitá houba jest jedním z nejhojnějších druhů břichatek písčitých stepí v Maďarsku. U nás je velmi vzácná. Proto exempláře, které 23. IV. 1950 nalezl pan Ing. A. Lukavec na písčité půdě u Lysé nad Labem jsou

Palečka zrněná (Tulestom agranulosum Lév.) - Exempláře, které 23. IV. 1950 u Lysé nad Labem nalezl Ing. A. Lukavec. Asi o polovinu zvětšeno. Foto A. Pilát.

nálezem velmi zajímavým, který stojí za zaznamenání. Teplé Polabí s četnými písčinami jsou vhodnou oblastí pro výskyt tohoto druhu u nás a jistě bude časem zjištěno více lokalit, na nichž tato houba roste. V dubnu sbírané exempláře nejsou ovšem letošní, nýbrž vyrostly v minulém roce.

Drobná tato houba, nenápadně zbarvená, snadno unikne pozornosti a nalezneme ji spíše jen náhodou. Palečka zrněná jest trochu větší, než příbuzná palečka stopkatá —*Tulostoma mammosum* Mich., která jest mnohem hojnější — alespoň v teplém okolí pražském na vápencových stepích a pak v Českém Středohoří. Od zmíněného druhu rozeznává se hlavně ústím, které je kartáčkovitě zoubkaté, nikoliv brvité. Kulaté peridie, obsahující capillitium a výtrusy, měří asi 1 cm v průměru. Stopka, která je 3—4 cm dlouhá (řídčeji i více) a 3—6 mm tlustá je pokryta hnědými šupinami a podélně rýhována. Na spodu stopky plsťovité podhoubí slepuje písčitou zem. Plodnice vyobrazené na našem snímku jsou asi o polovinu zvětšeny.

Tulostoma granulosum Lév. jest rozšířena v celém mírném pásu severní polokoule. Ze severní Ameriky byla popsána pod jménem *Tulostoma campestre* Morg. a, jak se Hollos domnívá, i *T. punctatum* Peck sem náleží. Ze SSSR r. 1845 Černajevem popsána *Tulostoma brevipes*, také náleží k našemu druhu.

Dr A. Pilát.

K rozšíření pýchavkovité houby Gastrosporium simplex Mat.

Zajímavá tato pýchavkovitá xerothermní houba, známá u nás také pod jménem *Leucorhizon nidificum* Velenovský, která roste u nás dosti hojně na př. v okolí pražském, v Českém Středohoří a jinde, byla v posledních letech několikrát nalezena ve Švýcarsku v bližším i vzdálenějším okolí Ženevy a také u Dijonu ve Francii. Zprávu o tom podávají *J. Favre* a *S. Ruhlé* (Un gasteromycète nouveau pour la Suisse, *Gastrosporium simplex* Matt. Schweizerische Zeitschrift für Pilzkunde 28 : 58—62, 1950). O nálezech francouzských podali zprávu F. Bugnon a A. Petiberghien (Sur la présence aux environs de Dijon du *Gastrosporium simplex* Matt. Bulletin de la Société Mycologique de France, 65 : 63—65, 1949). Doposud byla tato velice zajímavá podzemní houba známa pouze ze severní Italie, kde ji v letech 1862 a 1863 poprvé sbíral Beccari a pak z četných nalezišť v Československu. U nás roste převážně na stepnatých místech s neuzavřenou vegetací, s převládající *Stipa capillata*, *Carex humilis* a *Festuca valesiaca*. V podobné asociaci byla také nalezena ve Švýcarsku ve Valais, ale velice vzácně. Mnohem hojnější jest tam i ve Francii v asociacích s převládajícím *Bromus erectus*, kde rozkládá její podhoubí přízemní pochvy listové této trávy. V pohoří Jura stoupá na jihovýchodních úklonech až do výše 975 m.

Dr A. Pilát.

PRAKTICKÉ HOUBAŘSTVÍ.

Prof. Ing. Dr Ed. Baudyš:

O houbách způsobujících hnilobu ovoce.

Zahnívání ovoce na stromech, keřích i ve skládkách nemusí býti vždy zaviněno choroboplodnými zárodky různých hub. Často pozorujeme, že jablka již na stromech ostrůvkovitě hnědnou, slupka se poněkud prolakuje a pletivo dužniny nabývá zahořklé chuti. Toto ochoření jablek může býti vyvoláno různými vlivy, hlavně nedostatkem vláhy anebo nedostatkem hořčíku, draslíku a boru v půdě. Je to t. zv. křenčení jablek, které může býti i původu bakteriálního, anebo jsou to nekrosy, zaviněné virusovými čili utajenými chorobami. Pakliže se

jedná o nedostatek živin v půdě, lze předejít tomuto křenčení náležitou výživou, zejména přidáním 20—25 kg boraxu na ha půdy. Jestliže je to původu virusového, pak nezbývá, než abychom se snažili vyhubit mšice, které přenášejí virusy, vyvolávající utajené choroby.

Všeobecně je známá mumifikace jablek, při níž jablka ve skládkách se barví ebenově černě, tvrdnou a později se na nich objevují kupky výtrusů, kloubnatičky malvicové *(Monilia fructigena)* anebo na ovoci peckovém *Monilia cinerea,* na meruňkách *Monilia laxa* atd., o kterýchžto chorobách se v tomto pojednání šířiti nebudu. Příčinou černání jablek a hrušek je i houba *Phacidiella discolor.*

Hnědnutí plodu, obzvláště hrušek, způsobuje houba *Cylindrocarpon.* Tato houba tvoří na povrchu plodu bílý povlak, ve kterém se objevují bílé kupky. Ochoření toto nezaměňujte s hořkou hnilobou jablek, která připomíná hnilobu zaviněnou kloubnatičkou. Je to hladkoplodka malvicová *(Glocosporium fructigenum),* která je vývojovým stadiem vřeckaté houby *Glomerella cingulata.* Polštářky této houby jsou také uspořádány v kruzích jako u kloubnatičky, ale jsou drobnější, červeně žluté, za vlhka sliznaté. Pletivo pod těmito polštářky měkne a hořkne. Choroba šíří se úžasně rychle v teplém prostředí, zejména ve skladištích. Jinak postupuje zvolna, ale stráví celé plody, které jsou mumifikovány. Je příčinou zahnívání i hrušek, třešní, višní, sliv, švestek, broskví, hroznů.

Podobné hořknutí plodů způsobuje plíseň narůžovělá *(Trichothecium roseum),* při čemž také slupka hnědne, ale hnědnutí nepostupuje do plodů nikdy tak hluboko, jako při ochoření hladkoplodkou malvicovou. Plíseň narůžovělá tvoří na povrchu plísňovitý, růžově červenavý povlak. Příčinou hořknutí angreštu je příbuzná houba *Phymatotrichum baccarum.* Při špatném uložení plodů a někdy i na stromech šíří se na ovoci různé plísně. Jako plíseň štětičková *Penicillium crustaceum,* která tvoří zelenošedé povlaky, plod pod těmito povlaky je sklovitě světle šedý. Plíseň roste úžasně rychle, a proto musíme ovoce často prohlížeti a vyloučiti ochořelé plody a zničiti je.

Velice záludnou je plíseň šedá *Botrytis cinerea,* která se rozrůstá lavinovitě i v mírných teplotách. Houbové vlákno proniká nejčastěji z důlku kališního, při čemž plod od jádřince rychle zahnívá. Letos objevuje se tato houba již na třešních, květech višní, broskví, proniká do větévek, takže větévky, od vrcholku počínaje, usýchají. Velice častá je plíseň šedá na jahodách, malinách, ostružinách, objevuje se i na rybízu, angreštu, meruňkách a ostatním ovoci a přímo katastrofální je její škodlivost na révě vinné, kde je příčinou t. zv. kyselé hniloby. Loni zničila tato plíseň velké procento hroznů, révy vinné. Vyskytuje se na všem možném a poznáme ji snadno po hustém, šedém povlaku, který přechází často do hněda. Proto se snadno rozpozná od šedého až nazelenalého povlaku plísně hlavičkové *(Mucor stonifer, M. mucedo, M. pyriformis* a j.) a od černě hnědého povlaku kropidláku — *Rhizopus nigricans,* kterážto houby se také na ovoci vyskytují.

Častým zjevem, avšak přehlíženým, je u nás zahnívání jablek i hru-

šek často již v korunách, které postupuje od dvůrku kališního k jádřinci. V jádřinci jsou při tomto ochoření vatičkovité povlaky houbových vláken bílých nebo načervenalých. Plody od jádřince rychle zahnívají, dužnina hnědne a hořkne. Příčinou je srpovnička obecná *(Fusarium herbarum)* anebo druhy příbuzné, které se shrnují pod názvem srpovničky jádřincové *(Fusarium putrefaciens)*, nebo srpovničky malvicové *(F. fructigenum)*. Při této chorobě se jablka scvrkávají a zůstávají viseti na stromech jako při ochoření kloubnatičkou. Touto chorobou trpí nejvíce jablka velká, u kterých se dvůrek úplně neuzavírá.

Hrušky zahnívají velice rychle, jsou-li ochořelé plísní bukovou *(Phytophthora omnivora)*, která se vyskytuje na všech plodech i klíčících rostlinách. Na ochořelých plodech objevuje se jemňoučký, bílý, vločkovitý nálet. Houbová vlákna pronikají asi centimetr hluboko do plodu, kde se tvoří kulovité, silnostěnné trvalé zimní výtrusy, jimiž houba přezimuje. Může se vyskytnouti na jablkách, jahodách atd.

Jablka barví se hnědě, až černají, a jsou po celé ploše pokrytá drobounkými, černými bradavkami, obsahujícími velké množství výtrusů houby *Sphaeropsis malorum* či *Macrophoma malorum* či *Sphaeria malorum* či *Diplodia* či *Sphaeropsis pseudodiplodia* či *Botryodiplodia malorum*, náležející vřeckaté houbě *Melanops* či *Physalospora cydoniae*. Podobně zahnívají jablka od povrchu, ochoří-li houbou tetovničkou ovocnou *(Phyllachora* či *Phoma pomigena)*. Tyto dvě houby nezaměňujme s mušinovitostí čili kropenativostí jablek, která se podobá strupovitosti, ale příčinou je houba *Leptothyrium pomi*. Skvrny nejsou ostře ohraničené, šíří se po povrchu a nevnikají hluboko do plodu. Slupka bývá někdy povlečena z větší části touto houbou. Chuť zůstává nezměněna, takže je to vada vzhledu. Drobné houbové skvrny připomínají mušiny a lze je důkladným umýváním, obzvláště 1% kyselinou solnou, úplně smýti, podobně jako se omývá povrchová strupovitost čili fusikladium, pokud nevniknou houbová vlákna hlouběji do pletiva. Jakmile houbová vlákna strupovitostí proniknou do hlubších vrstev, dužnina hořkne a zahnívá. Aby se předešlo ochoření jablek strupovitostí, postřikujeme stromy před sklizní ovoce měďnatými anebo sírovápennými jíchami, o čemž se podrobněji zmíníme v příštím článku.

Mušinovitost ani ostatní choroby nesmíme zaměniti s pihovitostí čili krenčením ovoce, obzvláště jablek, o kterém jsme se zmínili hned na počátku. Podobně by se mohlo státi u houbovitosti hrušek, při níž plody zdánlivě zdravé mají na průřezu houbovité ostrůvky a dírky. Druhy a sorty ovoce, které trpí pravidelně pihovitostí, přeštěpujeme jinou sortou odolnější. Ale zásadně přidávejme do půdy pravidelně dostatek drasla a kyseliny fosforečné v náležitém poměru k dusíku a nepřesycujme půdu močůvkou, chceme-li mít nejenom ovoce, ale i dřevo náležitě vyzrálé, ovoce vybarvené, vonné, chutné a trvanlivé. V korunách stromů pečujme o to, aby jablka nebyla příliš zastíněná a mohla vytvořit silnou slupku.

Ovoce ukládejme v místnostech chladných, prostředně vlhkých a náležitě větraných. Při sklizni dbejme, aby plody byly sklizeny včas a neporaněné. Proto ukládejme jen ovoce náležitě vytříděné. Teplota ve skladišti nemá vystoupit nad 5° C a klesnouti pod 2° mrazu. Je-li ovoce ukládáno v prostředí teplém, rychle se vyžívá, scvrkává se a trpí snadno houbovitostí a pihovitostí. Šupiny jádřince zvlnkovatí, takže dvůrek pozbývá své pevnosti, pružnosti, pootvírá se a plísňovité zárodky vnikají snadno do plodů.

Jak z výše uvedeného vysvítá, lze správným ošetřováním ovocných plodin a sklizeného ovoce předejít výskytu různých chorob a tak zachránit velké množství ovoce pro výživu národa, zejména našich dětí.

Ing. Ant. Příhoda:

Houby ve dřevě.

Koupili jste si novou sekyrku a všimli jste si, že na jejím topůrku jsou černé čáry, jako tuší namalované. Tyto čáry nejdou seškrábat, protože nejsou jen na povrchu, ale pronikají dřevem. Se sekyrkou jste ani dlouho nepracovali a topůrko se přerazilo. Podobné černé čáry byly jednou na násadě rýče, a ani ta tenkrát nevydržela poněkud větší namáhání a nalomila se. Vysvětlení je jednoduché — dřevo bylo napadeno houbou. V bukovém dřevě tvoří nápadné černé čáry nejčastěji troudnatec troudový — *Fomes fomentarius* (L.) KICKX, ale i leskloporka ploská — *Ganoderma applanatum* (PERS.) PAT. Podobně i v dřevě jiných listnatých stromů vznikají stejné čáry po napadení ohňovcem ohňovým — *Phellinus igniarius* (L. ex FR.) QUÉL., ohňovcem statným — *Phellinus robustus* (KARST.) B. et G., outkovkou březovou — *Trametes betulina* (L.) PILÁT i jinými druhy. Dřevo s černými čarami mnohdy nebývá ještě shnilé, ale nemá již té pevnosti jako zdravé. Protože se dobře opracovává, s oblibou ho méně zkušení nebo méně poctiví řemeslníci užívají k výrobě nejrůznějšího náčiní. Tím jsme se dostali k jiné části praktické mykologie, než je sbírání jedlých hub pro kuchyňské účely, a jako mykologové, až budete kupovat nové topůrko, jistě si je dobře prohlédnete, aby bylo bez vady.

Jindy jste si všimli, že nová borová prkna mají zvláštní modravě šedou barvu. Také tato prkna jsou napadena houbou, dříve nazývanou *Ceratostomella pilifera*. Podrobnějším mykologickým studiem bylo zjištěno jako příčina modrání borového dřeva 5 druhů hub:

Ophiostoma pini (MCH.) SYD., *O. canum* (MCH.) SYO., *O. coeruleum* (MCH.) SYD., *O. coerulescens* (MCH.) NANNF. a *O. piceae* (MCH.) SYD. Poslední z těchto druhů byl zjištěn také v jedlovém dřevě a několik těchto hub napadá kromě borovice i smrk, kde mimoto byla zjištěna ještě *O. pluriannulatum* (HDGE) SYD. Tyto houby však nesnižují pevnost dřeva a znamenají jen určitou vadu ve vzhledu dřeva. Někdy bývá dřevo (zvláště borové) nápadně růžové nebo přechází až do krvavě červené barvy. Toto zbarvení je způsobeno pevníkem krvavým — *Stereum sanguinolentum*. V starých horských lesích najdeme někdy dřevo krásně zelené, ne snad jen na povrchu, kde by šlo o porost mikroskopických řas, ale uvnitř dřeva probíhají tmavozelené pruhy nebo dřevo je celé proniklé jasně modrozelenou barvou. Je to opět účinek houby, tentokráte drobné terčoplodné houbičky *Chlorosplenium aeruginosum*, jež vylučuje do dřeva zvláštní barvivo chemicky označované jako xylindein nebo kyselina xylochlorová.

Změna barvy dřeva neznamená ještě hnilobu, ale ve většině případů je příznakem toho, že dřevo již je napadeno houbou. Zřídka nastávají barevné změny dřeva z jiných příčin (černání dubového dřeva ve vodě, červenání dřeva

následkem tlaku u jehličnatých stromů, jež byly vystaveny silným větrům a často ohýbány nebo u stlačených kořenů a pod.). Praktikové rozeznávají podle barvy hnijícího dřeva tlení bílé a červené, od něhož bývá někdy odlišováno tlení hnědé. Podle způsobu rozpadu dřeva bývá označováno tlení jako kostkovité — rozpadá-li se dřevo hranolovitě podélnými i příčnými trhlinkami, nebo vošťinovité, když ve dřevě vyhnívají pravidelné dutinky, takže dřevo pak vypadá poněkud jako včelí plástev (na př. hniloba dubového dřeva, způsobená houbou *Stereum frustulosum)*. Rozlišování hnilob na červenou a bílou není příliš přesné; některá hniloba se jeví s počátku jako červená, ale po rozložení ligninu zbývající celulosa má barvu čistě bílou.

Prakticky důležitější je, kdy a za jakých okolností nastává infekce houbou a kde má tedy hniloba dřeva vlastně původ. Většina hub napadá dřevo už v lese, a to buď stromy ještě živé, nebo poražené kmeny, jestliže nebyly včas z lesa vyvezeny. Četné houby napadají dřevo také ve skládkách a vlastně jen dřevomorka *(Merulius lacrymans)* je typickou houbou domácí, která infikuje dřevo až ve stavbách a dřevních ohradách, na pilách a z lesa ani není známá.

Za nejškodlivější houby na dřevě jehličnatých stromů můžeme u nás pokládat dva druhy: troudnatec vrstevnatý — *Fomes annosus* (FR.) COOKE a ohňovec borový — *Phellinus pini* (THORE) PILÁT. Oba druhy napadají stromy živé, ničí jejich jádrové dřevo, při čemž běl — živá část dřeva — není většinou houbou zasažena, takže napadený strom roste dlouhá léta a vypadá na první pohled docela zdravě.

Troudnatec vrstevnatý působí stále v našich smrčinách nesmírné škody. Smrkových kmenů nebo polen v metrech, od středu vyhnívajících rezavě červenou hnilobou, všiml si v lese jistě každý. Ačkoli tato hniloba je u nás všeobecně rozšířena, nejsou plodnice troudnatce vrstevnatého příliš hojné. Rostou na kořenech, často pod zemí, takže jsou dosti nenápadné, ale i v poměru k počtu napadených stromů je jejich výskyt velmi řídký. Snad tento choroš se více rozmnožuje podhoubím a konidiemi, jež vyrostou v nesmírném množství na kyjovitě až paličkovitě rozšířených koncích mycelia pěstovaného v umělé kultuře; o jejich výskytu v přírodě však se názory různí: podle MÖLLERA jsou hojné v dutinkách lesní půdy, kdežto NEGROVI se nepodařilo je venku najít. U nás je zjistil ve volné přírodě prof. Dr Jaroslav PEKLO na Slovensku. Nákaza vniká do stromu kořeny a to mnohdy již u smrčků velmi mladých.

Troudnatec vrstevnatý (Fomes annosus [Fr.] Cooke):
1. Podhoubí s větévkami, na nichž se tvoří konidie. 2. Konce myceliových vláken s konidiemi. 3. Větev podhoubí s počínající tvorbou plodných vláken (konidioforů). (Upraveno podle BREFELDA.)

Rovněž ohňovec borový nemá plodnice příliš nápadné. Na borovicích přisedají obyčejně pod sukem ke kmeni dosti vysoko a na smrcích bývají až na vrcholových větvích, které porůstají se spodní strany po celé délce, a jsou značně odlišné od plodnic na borovicích, ač jde o tentýž druh houby. Nákaza vniká do kmenů suky po ulomených silnějších větvích, které již mají jádrové dřevo. Pokročilý stupeň hniloby je velmi nápadný: dřevo obsahuje množství eliptičných, svisle postavených dutinek, vyplněných bílou vatovitou celulosou. Dřevo je velmi lehké, protože je zbaveno ligninu.

Uvedené příklady jsou jen malou ukázkou nejnápadnějších nebo zase hospodářsky nejdůležitějších hnilob dřeva, ač by bylo možno zde uvést ještě další velmi škodlivé choroše, jako hnědák Schweinitzův — *Phaeolus Schweinitzii* (FR.) PAT., jenž je nejčastější příčinou borových vývratů, nebo troudnatec pásovaný — *Fomes marginatus* (FR.) GILLET, jenž napadá jak stromy jehličnaté, tak listnaté, a není vzácný ani na stromech ovocných, ale tím bychom se příliš zabrali do lesnické fytopathologie, víc než dovoluje rozsah tohoto článku. Houby jsou největšími ničiteli dřeva a omezují tím dalekosáhle množství suroviny pro výrobu papíru. Na rozkladu dřeva se účastní nesmírné množství hub i bakterií; u dřeva, ponechaného v lese svému osudu, je to celá sukcese takřka zákonitě po sobě následujících druhů, ale i v dřevě, jež chce člověk zužitkovat k nejrozmanitějším účelům, objevují se houby (i když často jen ve stavu podhoubí) jako zjev velmi nevítaný a škodlivý. Jejich zjišťování a potírání patří k nejdůležitějším úkolům praktické mykologie a kdo by se chtěl zabývat studiem nejrozmanitějších hnilob, najde u nás námětů nepřeberné množství.

JUDr G. Šindelka:

Dětem se podařilo vypěstovat žampiony.

Veni, vidi, vici! přišel, viděl a zvítězil jsem . . tak nějak by to mohl říci jeden odborný učitel se svým dětským houbařským kroužkem střední školy v Praze XII, když se mu počátkem května 1950 v pokusné žampionárně ve sklepní místnosti školy v Perunově ulici v Praze XII, na pěti záhonech rozrostly plodnice bílých žampionů. Bylo jich sta a záhony byly pokryté jakoby hermelinovou pokrývkou.

Popiši zde historii tohoto úspěšně provedeného pokusu. Na podzim v r. 1949 přednášel v rámci houbařského kursu pořádaného houbařským kolektivem v Praze XII, Francouzská 26, několikrát pěstitel žampionů z Veltrus, J. Řezník, o pěstování žampionů a jeho důležitosti (valuty!). Mezi posluchači byl i jeden velmi pozorný odborný učitel. A v únoru 1950 nás všechny překvapil sdělením, že se rozhodl pěstovati žampiony se svým mičurinským kroužkem houbařským ve sklepě, ježto jeho škola nemá zahradu. Kroužek utvořil počátkem února. Bylo to 20 děvčat a hochů vybraných z vyšších ročníků. Pak se s námi radil a když byl vyhlédnutý jím sklep v Perunově ulici uznán za vyhovující pro provedení pokusu, šlo pak vše podle předem přesně vypracovaného plánu jako v mobilisaci.

Získán souhlas ředitele školy v Perunově ul. pro použití sklepní místnosti, sjednána dodávka koňské mrvy, *„mrtvé"* hlíny i staré omítky (z bouračky), opatřeno nářadí, zhotovena z beden a latí nosítka, opatřena pilinová kamna, teploměry, vlhkoměr a sudy na vodu, vápno, desinfekční prostředky a panenské zárodky.

Není ovšem pěstování žampionů jen tak snadné, jak si to mnohý laik představuje.

V prvé řadě vyžaduje to theoretickou předprůpravu získanou instruktáží od praktiků jakož i prostudování nejdůležitější odborné literatury. Dalším nezbytným požadavkem jest houževnatost, vytrvalost, mravenčí píle, pevná vůle, přesnost, organisační schopnost rozdělení práce, pečlivost v každém jednotlivém úseku pracovním a konečně musí mít odvážlivec i štěstí..

Přiznávám se, že jsem se nikdy valně nezajímal o umělé pěstování žampionů. Houbařství ve volné přírodě však jest moji největší vášní již od dětských let,

a odborná, vědecká i praktická mykologie s toulkami po našich krásných lesích je moje největší životní radost.

Zmíněný již J. Řezník z Veltrus však vzbudil u mne svými přednáškami zájem o pěstění žampionů, a když jsem pak shlédl několikrát jeho kultury ve Veltrusích a později i některé žampionárny v Praze, zatoužil jsem po účasti na podobném nějakém podniku, nejraději pokusném, kde bych mohl sledovati postup všech prací, od dovezení a složení mrvy, její preparace, až do sklízení plodnic.

Proto jsem s velikou radostí uvítal příležitost, že jsem se mohl činně zúčastniti pokusu, který podnikl učitel-odvážlivec. Odvážlivec proto, že na první pokus si uložil úlohu zpracovat v záhony 23 q koňské mrvy a na nich pěstovati a sklízeti žampionové plodnice. Na takový prvý pokus doporučováno jest nejvýše 10 q mrvy. Netroufám si o sobě tvrdit, že jsem pak byl při práci kroužku žáků i učitele odborným poradcem. Byl jsem pouhým spolupracovníkem, spolubojovníkem pro dosažení úspěchu. Těšil jsem se z každého úseku pracovního a hlavně, když ke konci se objevily krásné bílé plodnice — ovoce mnohdy perné práce.

Bylo opravdovou rozkoší býti mezi tou mládeží a sledovat jak pod vedením svého oblíbeného učitele pilně pracovala. Jak dívky tak i chlapci předvedli mnohdy výkon, který v ničem nezůstal za výkonem dospělého člověka.

Já sám jsem byl vyzbrojen theoretickými znalostmi, čerpanými z literatury: Dr. Macků: Žampiony, Tejkal: Žampiony, Těšitel: Praktický pěstitel žampionů, W. Witt: Das neue Champignonbuch, Mykologia, a j. Poznal jsem však během postupu prací, jak jest v praksi mnohdy nejisté, svízelné a obtížné rozhodování. A bylo věru obdivuhodné, jak se ten učitel podnikající se svým kroužkem pokus pěstování žampionů rozhodoval v těch nejkritičtějších a nejchoulostivějších okamžicích.

Přímo záviděníhodná byla ta jeho skálopevná víra, že se mu pokus podaří. Ano, víra v úspěch, pevná vůle a odvaha se ukázaly i zde jako všude jinde těmi nejkrásnějšími vlastnostmi. Mimo to byl a jest krajně skromný.

Pěstování žampionů jest zdánlivě jednoduché a lehké. Normální neinformovaný člověk se domnívá, že stačí opatřit si koňský hnůj, udělat z něho záhony, rozdrobit na ně hrubé zárodky, posypat vše hlínou, zalévat vodou a za několik dnů že se

již sklízejí žampiony? Tak nějak si to též asi představovala pisatelka článku: „Pěstování žampionů v Mořicích na Hané v čísle 8—10 časopisu Čs. Houbařů na str. 136", když píše: „Založil záhony v podobě dlouhých, nevysokých hrobců (50 cm) na betonové podlaze, pohnojil koňským hnojem, přivezeným z jezdeckých kasáren v H., nakladl potrubí pod záhony k vyhřívání, nasázel kultury žampionové a pěstování žampionů začalo. Žampiony poměrně v krátké době již rostly. Najednou v nedlouhé době vyrostlo tu 50 q hub (sic!).

Nejsem žampionář pěstitel s dlouholetou praksí, ale myslím, že tyto řádky jest zbytečno kritisovat a takto, že se nemá psáti.

O zdařilém pokusu školních dětí v Perunově ulici jest možno krátce říci: 4. března složili 23 q koňského hnoje z chodníku na dvůr, pak postupně dělali všechny potřebné práce a od 5. května, kdy se objevily první plodnice sklízejí ovoce své práce. Jak lehce se to řekne. Ale co vše nutno pečlivě vykonati, aby se dobrá věc povedla. V podrobnostech o kvalitě a preparování mrvy, „špikování", pokrývání hlínou (košile), škůdcích, sklízeni, úpravě atd. odkazuji na svrchu uvedenou literaturu.

Důležitý jeden moment přece jen vyzdvihuji: „Špikováno" bylo do upravených záhonů, v nichž vnitřní teplota byla pak vyšší než předepsáno a u jednoho záhonu vystoupla dokonce na 50° C. A přes různé hlasy věštící zánik zárodků přílišným teplem, vše dobře dopadlo.

Musím zdůrazniti, že děti, ať děvčata nebo hoši si byli dobře vědomy své průkopnické práce: Školní děti první pěstitelé žampionů ve větším měřítku. Byly pilné a obětavé. Všechny práce jim svěřené konaly s nadšením a láskou, přesně a pořádně. To bylo nutno vidět, to se nedá lehce popsat. Děvčata v sklepní místnosti, určené pro pěstování žampionů, důkladně vysmýčila stěny a strop, pak ji pěkně zametla a čistě vydrhla betonovou podlahu. Chlapci museli provést zabednění a zatemnění čtyřech velkých sklepních zamřížovaných oken. Dovezený a na chodníku složený hnůj (23 q) musely děti odnést ve vlastnoručně zhotovených nosítkách přes schody na dvůr, tam ho naložit do kvasicí haldy, vše pak čistě zamést a umýt. Účastnily se pak na několikerém přehazování (preparování) hnoje, nosily vodu, zalévaly, posypaly sádrou, dopravily „mrtvou"

hlínu, desinfikovaly ji, pak umodelovaly pět záhonů z vypreparovaného již hnoje (t. zv. „hotového"), desinfikovaly vápennou kaší nářadí, stěny, cestičky mezi záhony, podlahu, „špikovaly" zárodky, přikrývaly záhony hlínou („košile") — nu a konečně sklízely hotové plodnice (vykrucování). Plodnice se musely bezvadně čistit, vážit a zapisovalo se vše do zvláštní knihy, zejména sklizené množství plodnic v kg, z každého záhonu zvláště.

Kroužek má svého předsedu. Deputace kroužku donesly pak první úlovky plodnic některým představitelům vlády, ba i hlavě státu a pozornost jejich byla uznána. Pak následovaly dárky i distribuce mnoha zájemcům a tím vykonána velká propagace pro odběr a konsum pěstěných žampionů. Rodičovské sdružení školy přispělo též na krytí režie. Protože se potom objevily i v denním tisku zprávy o provedeném úspěšném pokusu, jevil se velký zájem z řad škol o informace a pěstitelský materiál.

S končícím školním rokem 30. 6. 1950 mohou tito mladí žampionští pokusníci spokojeně přehlédnouti úspěšně vykonanou práci. Zhostili se se cti svého průkopnického úkolu. Dnes jsou již rozhodnuti, že na podzim provedou druhý pokus — z i m n í ! Bude těžší a bohdá — podaří-li se i výnosný. V zimní době, kdy nerostou jiné houby, jest po žampionech velká poptávka. Po pravdě nutno přiznati, že při práci zvláště namáhavé, ochotně dětem pomáhali někteří členové houbařského kolektivu v Praze XII.

K o n e č n ě s u c h á d a t a:

Použito 23 q prvotřídního, krátce slamnatého, pšeničného, koňského hnoje z vojenského ústavu. Ten složen v kvasnou hromadu v otevřeném dvoře, dne 4. 3. t. r. Byla 1.25 m vysoká, 3 m dlouhá a 2 m široká. Hnůj se krásně pařil. Po prvé se přehazoval (hodně přetřásán) 11. 3. (teplotá 75° C). Po druhé přehozen 16. 3. po třetí 25. 3. (Teplota 76° C). Po čtvrté přehozen 27. 3. (byl hodně suchý), řádně protřesen, pokropen, shozen do sklepa a vymodelováno 5 záhonů. Teplota v místnosti 12° C, v záhonech 22° C. Dne 28. 3. záhony zrušeny a mrva znovu navrstvena na hromadu (již v uzavřené pěstírně). Začalo se topit v pilinových kamnech. Dne 30. 3. hnůj na haldě měl teplotu 72° C, byl rozhozen a uděláno po druhé pět záhonů, (teplota v záhonech měřila 40° C.

Dne 25. 3. dovezena hlína, propodsívána a složena do sklepa. První dva hníky se objevily na jednom záhonku 28. 4., když teplota v záhonech klesla pod 35° C. Špikováno bylo dne 3. 4., k čemuž použito 5 homolí panenských zárodků orig. SVIT-Gottwaldov. Přikrytí hlínou (košile) provedeno 17. 4. Záhony poprášeny práškem DDT. Mrva celkem přeložena byla 6 krát. Čtvrtý den po špikování se začalo topit ve velkých železných kamnech koksových a po 10 dnů udržována teplota v místnosti nad 20° C. První plodnice se objevily dne 5. května (za měsíc po špikování). Celkem 5 záhonů 25 cm vysokých, 4 m dlouhých a 1 m širokých, plocha plodící asi 20 m². První sklizeň provedena byla 15. května 1950. Žampion od svého vykouknutí z košile jest jako malý hrášek a potřebuje do vývinu plodnice schopné sklizně 7 dní. Předpokládá se plodění neb rodění plodnic až do polovice srpna. Počítáno s výnosem na 1 m² průměrně 4 kg plodnic za celé období, tedy asi 80 kg. Hlíny použito asi 1 m³ z vykopávky. Malty z bouračky použito as ¼ m³. Desinfikováno bylo několikráte ovocným 5% karbolinem. Sádry spotřebováno na sádrování při preparování mrvy as 25 kg.

Vážných škůdců ať živočišných neb rostlinných, hlavně chorob do konce června nebylo. Teplota při vyrůstání podhoubí udržována topením v koksových velkých kamnech na 23° C. Jakmile se objevily první plodnice přestalo se topit. Za parných dnů, teplota díky vydatnému zavlažování se udržovala na 13—16° C (výhodnější by bylo 10—12°C). Plodnice krásně bílé, pevné, přece však drobnější. Největší 12 dkg. Poměrně mnoho s tenkými nožkami a s plochými kloboučky jich rostlo na záhonu, který vytvořil první plodnice (blízko kamen).

Celkem možno říci: Jest velký rozdíl, pěstuje-li kdo žampiony ať pouze pro svoji osobní zálibu neb pro pokus — aneb pěstuje-li je kdo pro dosažení zisku, ať soukromník či kolektivně ve formě družstva. Tu ovšem nutno využíti každého m², zejména je-li nutno platiti drahé nájemné.

Netušil jsem, když jsem loňského roku jako exponent houbařského kolektivu

v Praze XII, pomáhal na dosažení úspěchu loňské houbařské výstavy, dětem houbařského kroužku z Masarykových škol v Praze VII, že za necelý rok po té octnu se opět mezi malými houbaři. Loňského roku byla to první velká výstava hub dětí v Praze a v republice vůbec, (reportáž o ní vysílána Čs. rozhlasem, byla slyšena jedním našim dopisovatelem ze Švédska, až za polárním kruhem!). Navštívil ji i Dr. Pilát, vyslovil se o ní s uznáním a byl osobně nápomocen, když bylo členem kolektivu Fr. Šimákem pořizováno několik velice zdařilých snímků. Děti to vyhrály na celé čáře.

Letos je zde nový úspěch dětí, tentokráte první velký zdařilý pokus pěstitelský — vypěstování žampionů. I tentokráte pořídil Fr. Šimák z pěstění žampionů řadu zdařilých snímků.

Význam tohoto pokusu pro školu:

1. Žáci poznali prakticky pěstování žampionů a růst hub vůbec. (Co je houbařů a jak málo z nich opravdu pozorovalo růst houby!).
2. Poznají manuální práci a neopovrhují více hnojem, ale vysoce si ho cení.
3. Poznají velkou cenu žampionů. (Prvotřídní houba jako příspěvek pro kuchyni.)
4. Naučili se, že práci nutno konat poctivě, svědomitě a přesně.
5. Radost z vykonané práce.

Shrnu ještě rady pro pěstitele žampionů ve sklepě po provedeném pokusu v několika slovech:

1. Největší pozornost věnujte kvalitě koňské mrvy a její správné preparaci. Hnůj musí býti pro použití „hotov" — to jest základní kámen — úspěchu.
2. Zárodky používejte čerstvé a vysoce kvalitní. Koupě jich jest věcí důvěry.
3. Dodržujte absolutní přesnost, opatrnost, čistotu, pořádek v každém úseku pracovním.
4. Ničte každou mušku, broučka atd. v pěstírně, byť i nebyl přímo škůdcem (může přenášet choroby!).
5. Odborně provádějte desinfekci místnosti, nářadí atd.
6. Dodržujte správnou teplotu a vlhkost v pěstírně.
7. Nezapomeňte na dostatečné větrání.

Ku konci budiž sděleno jméno skromného učitele, jehož houbařský pokusnický kroužek docílil takového krásného úspěchu. Jest příznačné: Lampa. Bude svítiti opravdu jako jasná lampa na cestě všem těm, kteří ho budou následovati. Byl prvním!

Doslov dětem:

Děti! Vy jste naše houbařská naděje! Držte se statečně! Průkopníkům díky, následovníkům — zdar! My jsme tak šťastni v dětství nebyli. Kéž z těch malých i z těch nejmenších vyjde řada dokonalých pracovníků v krásné ale obtížné vědě — mykologii!

Dr Evgenij Melnikov:

K otázce pěstování čirůvky fialové (Tricholoma nudum Bull.) a ještě některých lesních hub.

Četl jsem v „České mykologii" (3:121, 1949) „Návrh na umělé pěstování čirůvky fialové" od F. Neuwirtha a dovoluji si připojiti svá pozorování, která by snad mohla houbaře zajímati.

Čirůvky fialové — tyto skvělé lesní podzimní houby — jsem viděl v jedné zahradě v Praze na Smíchově koncem listopadu a začátkem prosince 1949. Tvořily krásný polokruh („čarovný kruh"), sestávající asi z 50 kusů vyvinutých i mladých plodnic ve 13 skupinkách. Místy

bylo podhoubí na povrchu jako vata, bílé, někde do fialova. Rostlý těsně u žumpy mezi prořídlým zvadlým plevelem skoro vedle podhoubí pečárky, která již tři roky dává bohatou úrodu, a na blízku akátů, bezinky, vlašského ořechu, švestek. Na tomtéž místě objevily se již předtím v pozdním podzimu r. 1948 čtyři pěkné plodnice čirůvky fialové. Podhoubí je na půdě silně pohnojené — zde se vyléval obsah žumpy již řadu let. Na jaře r. 1949, byla jako obvykle žumpa vybrána a podhoubí čirůvky fialové bylo pokryto vrstvou z vybírané žumpy a posypáno popelem a hnojem kozím a králičím. V létě jsou zde pěstovány tykve a zalévány. V době, kdy jsem pozoroval houby, tykve již dávno byly sklizeny a listy a lodyhy zimou porušeny. Čirůvky vyrazily po deštích a vyvíjely se dále i přes podzimní mrazíky (místo je chráněno proti severu vysokou zdí, proti východu a západu domy a k jihu otevřené).

Odkud se zde vzaly čirůvky fialové? Majitelka této zahrady, paní Otilie Bradová, členka Čs. mykologického klubu, odhazovala tady během asi posledních sedmi let schválně houby přinesené z lesa!

Zdařilý tento pokus potvrzuje možnost umělého pěstování čirůvky fialové a nutnost pohnojení půdy přitom. Ukazuje také, že čirůvka fialová není vázána na lesní půdu, ani na lesní stromy.

Je zajímavé, že z jiných hub, přinesených z lesa, ujaly se v tomto ovocném sadě (na příkré pískovcové stráni k jihu obrácené, kde se pasou kozy), tyto druhy:

Bedla červenající (*Lepista rhacodes*), usadila si podhoubí pod vysokými akáty v nehluboké jámě, do níž byl kdysi dán kompost pro pěstování pečárek. Roste tam už po tři roky. Zvláště r. 1949 byla bohatá sklizeň bedel. Narostly velké překrásné kusy, z nichž po celé léto byla vonná dobrá polévka.

Penízovka dubová si našla místo pod švestkami v trávě, kde na jaře rostou májovky.

Po delších deštích objevují se zde nejrůznější houby. Pýchavky hruškovité a bradavičnaté, prášivky, štítovky jelení (na pařezu hrušky), helmovka (na pařezu švestky), čirůvky zemní, špička polní, strmělka bělostná, pečárka ovčí a pečárka obecná hlavně na záhonech, šupinovka raná v trávě u záhonů. Čirůvka dvoubarvá roste v pozdním podzimu v čarovném kruhu pod akáty na místě pohnojeném odtokem ze žumpy. Vyskytuje se také drobný druh kukmáku, voskovka kuželová a límcovka měděná.

Na dobře vyhnojeném záhoně rostly v říjnu 1944 a 1945 plodnice houby, kterou takto zhodnotil Dr J. Herink ve svém dopise k paní O. Bradové v r. 1944: „Obdržel jsem k určení Vámi sbíranou bedlu, *Leopiota meleagris* Sow. Měl jsem z nálezu velkou radost, neboť za celých 11 let, co se zabývám studiem rodu bedla, mi tento druh ještě do rukou nepřišel."

V zimě (1950 též v lednu a únoru) objevují se trsy penízovky sametonohé na pařezu vlašského ořechu (na jiných ovocných stromech

není). Rostla také každou zimu až do poražení ořechu v jeho dutině a na kusech kmenů jiných poražených vlašských ořechů.

Ve sklepě (na zeleninu a ovoce), kde se obyčejně uschovávaly čerstvé lesní houby, rostly po tři léta na podzim na stropě v řádce štíhlé houbičky s prstenem, hlavičkami dolů. Podhoubí bylo na povrchu omítky klenby stropu, jako plíseň, bílé, plodnice drobné, nevyvinuté, vyjma dva kusy, jež rozevřely prsten a klobouček, zdobený šupinkami, a ukázaly se svým celkovým vzhledem a tvarem velmi podobné václavkám.

Tolik tedy ze zkušeností malé „mykologické zahrady" bez obvyklých lesních stromů, v níž skoro po celý rok (když ovšem není sucho), rostou houby.

Otrava muchomůrkou hliznatou.

Dne 21. 7. 1950 nasbírala paní K. v lese u Panenských Břežan spolu s jinými houbami též „žampiony", které měly zelené klobouky. Znala sice pravé žampiony s bílou pokožkou klobouku, které sbírala na polích, ale domnívala se, že když rostou uvnitř lesa, že mohou mít též barvu zelenou. Jak se později prokázalo, šlo o Amanita phalloides, jíž upravila celkem 10 plodnic k jídlu. Otrava se projevila za 10 hodin po požití u všech 3 osob, které pokrm pojedly, a skončila u všech tragickou smrtí přes vydatnou lékařskou pomoc. Mimo jiné byla podána též směs rozemletých mozků a žaludků králičích dle Limousina a Petita, ale až za 3 dny po požití hub po objevení se závažných příznaků. Nemocní zemřeli za příznaků žluté dystrofie jaterní. MUDr J. Kubička

ALOIS PROCHÁZKA:

Přehled vzácnějších hřibovitých hub, nalezených na Moravě v r. 1949.

Podávám seznam vzácnějších hřibů, které byly v r. 1949 sbírány členy odbočky Čs. mykologického klubu v Brně, nebo doneseny a zaslány do houbařské poradny ČMK (Brno, Kotlářská 2), na stálou výstavu hub (v botanické zahradě Masarykovy university v Brně, Kotlářská 2) a na velkou podzimní výstavu hub počátkem září (tamtéž). V mnohých případech se, bohužel, nepodařilo zjistit přesná stanoviště sbíraných hřibů (většinou šlo však o blízké okolí Brna).

Boletus amarus Pers. (= *B. radicans* Kallenb.): IX. 1949, okolí Brna.

Boletus appendiculatus Schaeff. ex Fr.: hojně v listnatých lesích brněnského okolí.

Boletus impolitus Fr.: Zastávka u Brna, na okraji listnatého lesa (dub — buk), 5 plodnic v trsu, IX. 1949 sbíral A. Procházka. V srpnu byl též třikrát donesen z listnatých lesů (dub — buk — habr) Kníničské obory u Brna. Ani jednou nebyl pozorován karbolový zápach, o němž se někteří autoři zmiňují jako o typickém (Kallenbach však uvádí, že se tento pach vyskytuje jen někdy).

Boletus pachypus auct.: Českomoravská vrchovina (Tři stupně, Devět skal) ve smrčinách velmi hojný, IX. 1949.

Boletus purpureus Fr.: vícekráte z listnatých lesů v okolí Brna.

Boletus Quéletii Schulz.: v srpnu a září v okolí Brna vícekráte, na př. v Kníničské oboře. Také ve Ždánickém lese (Dobrá Voda), pod listnáči (dub — habr — bříza — trochu i buk).

Boletus regius Krhz.: vícekráte v list. lesích brněnského okolí, hojný.

Boletus satanas Lenz: okolí Brna, vícekráte z list. lesů (buk — dub — hlavně habr).

Boletinus cavipes (Opat.) Kalchbr.: Dobrá Voda ve Ždánickém lese, ve smí-

šeném lese, pod borovicí obecnou, společně s *Ixocomus tridentinus*. U dalších dvou nálezů se nepodařilo lokalitu přesně zjistit.

Gyrodon lividum (Fr. ex Bull.) Opat.: Dobrá Voda ve Ždánickém lese, dvakrát koncem října u potoka v mokřině, ve vysoké trávě pod olšemi. Sbíral A. Procházka.

Gyroporus castaneus (Fr. ex Bull.) Quél.: okolí Brna, VIII. 1949.

Ixocomus tridentinus (Bres.) Sing.: Dobrá Voda ve Ždánickém lese, koncem září 1949, sbíral doc. Dr. Čermák a A. Procházka. Plodnice rostly houfně ve smíšeném lese, v bezprostřední blízkosti borovice obecné. Houby rostly promíšeny s *Boletinus cavipes*, a to na 2 místech asi 70 m od sebe vzdálených. Plodnice při pohledu shora na stanovišti si byly vzájemně tak podobny, že většina přítomných (bylo to při nedělní vycházce) nerozeznala, co je *I. tridentinus* a co *Boletinus cavipes*. Teprve při vytržení houby a jejím obrácení vynikl markantně rozdíl: zářivě oranžové zbarvení porů *I. tridentinus* oproti žlutozeleným porům *Boletinus cavipes*. Při ostřejším pozorování kloboučků obou druhů na lokalitě mohl pozorovatel postihnout pouze červenější zbarvení kloboučků *I. tridentinus* a více do hněda zbarvený klobouček *Boletinus cavipes*. Šupinatá struktura kloboučků a suchost pokožky byla u obou druhů stejná. Zdá se, že vytvoření zvláštního rodu pro *Boletinus cavipes* je skoro zbytečné, nebo naopak bylo by snad žádoucí *I. tridentinus* zařadit do r. *Boletinus*. Rozdělení těchto dvou druhů do různých rodů mi připadá asi tak násilné, jako oddělení *Ixocomus luteus* a *I. granulatus* do různých rodů, jak činí na př. Ricken. Kdo viděl oba výše zmíněné druhy pohromadě na téže lokalitě jako my, jistě se mnou bude souhlasit, zvláště když není mezi nimi zvláštních mikroskopických rozdílů. Dutý třeň a barva dužniny k vytvoření rodu je, myslím, trochu málo. Vzhledem na šupinatost a suchost klobouků obou druhů je jistě výhodnější zařadit *I. tridentinus* do rodu *Boletinus*, jak jsem se již výše zmínil.

Krombholzia aurantiaca (Bull. ex Roq.) Gilb.: Okolí Brna, počátkem září 1949, v čistě borovém lese, leg. Valkoun. Klobouk byl tmavý, až umbrově hnědý — šlo tedy o odrůdu, o které se zmiňují již Konrad s Maublancem.

Krombolzia rugosa (Fr.): velmi hojný v okolí Brna v listnatých lesích promíšených habrem. Je zde mnohem častější než *K. scabra* (Fr. ex Bull.) Karst.

Krombholzia tesselata (Rostk.) (= *Boletus rimosus* Vent.): častokrát od června do září z dubových a bukových lesů v okolí Brna. Asi ve 3 případech byly doneseny plodnice, které na řezu přímo krvavě červenaly. Byly to vždy mladší plodnice se zavalitějším tuhým třeněm. Jednu z nich našel doc. Dr. Čermák v červnu ve smíšeném list. lese (buk — dub — habr). Kromě krvavého červenání dužniny nebylo oproti ostatním plodnicím jiného rozdílu.

Porphyrellus porphyrosporus (Fr.) Gilb.: okolí Brna, X. 1949.

Strobilomyces strobilaceus (Fr. ex Scop.) Berk.: Ve vysokém a hustém smrkovém lese Kníničské obory u Brna, VIII. 1949.

Xerocomus armeniacus Quél.: byl zaslán v srpnu bez udání naleziště. Šlo o starší, poškozenou plodnici, takže určení je pochybné.

Xerocomus pulverulentus (Opat.) Gilb.: okolí Brna, list. lesy, VIII.—IX. 1949.

Zpráva o činnosti odborné komise „Výzkum hub" při Svazu pro výzkumnictví v průmyslu výživy.

Další porada odborné komise pro výzkum hub při SVPV se konala 28. dubna 1950 za řízení předsedy, prof. Dr J. Kliky. Referent Dr Došlík předložil komisi ke schválení stanovisko SVPV k přípisu Dr Smotlachy, kterým se hlásí výsledek výzkumné práce svého t. zv. Mykologického výzkumného ústavu za rok 1949 (byl formulován jako návrh masového výsběru a zpracování lišky). Po diskusi schválila odborná komise stanovisko SVPV, které nedoporučuje provedení plánů Dr Smotlachy z důvodů, že využití lišky je jen dílčím úkolem ve snaze co nejvíce využíti hubného bohatství naší vlasti. Při této příležitosti bylo usneseno dotázat se ministerstva školství, věd a umění, podle jakého opatření používá Dr Smotlacha názvu „Mykologický výzkumný ústav" pro označení části své činnosti.

V dalším projednávala komise 4 návrhy na výzkumnou činnost v roce 1950. Do výzkumného plánu na rok 1950 byly zařaděny tyto výzkumné problémy:

1. Výzkum zpracování hub pro výživu (zodp. řešitel Dr A. Pilát), prozatím s těmito dílčími problémy: a) stanovení správných směsí sušených hub (řešitel Dr Pilát), b) stanovení vhodného technologického postupu při úpravě polotovarů při konservování hub (řešitel Ing. Růžek z Kontrol. a technol. ústavu Čs. konserváren), c) stanovení methodiky kontroly houbových konserv a výrobků z hub (řešitel Ing. K. Kunc ve Stát. zdravotnickém ústavu - odd. pro zkoumání potravin v Praze, ve spolupráci s Čs. konservárnami).

2. Využití a úprava hub pro společné stravování (zodp. řešitel M. Klimentová), s těmito dílčími problémy: a) stanovení vhodných způsobů použití hub a houbových výrobků pro společné stravování (řešitel M. Klimentová ve Výzkumném ústavu pro společné stravování při SVPV), b) stanovení nutriční hodnoty hub a houbových výrobků (řešitel doc. Ing. Dr Halačka ve Stát. zdravotnickém ústavu), c) průzkum využitelnosti houbových bílkovin lidským organismem (řešitel prof. Dr V. Hons za spolupráce Dr J. Herinka).

3. Zhodnocení žampionů, ovlivněných růstovými látkami při pěstování, pro výživu (vliv růstových látek na plodnost žampionů a jejich nutriční hodnotu) (zodp. řešitel Dr Došlík za spolupráce Ústavu pro fysiologii rostlin přírodovědecké fakulty Karlovy university a Státního zdravot. ústavu.

Nakonec byl projednáván Dr Smotlachou podaný nově formulovaný výzkumný problém. V diskusi bylo konstatováno, že je příliš široký, při tom i neurčitý a málo prakticky zaměřený a není naprosto dána záruka, zda by Dr Smotlacha dotyčná themata vůbec mohl zpracovat. Některé z jeho dílčích problémů ostatně byly již přikázány jiným řešitelům. Komise proto nedoporučila, aby návrh Dr Smotlachy byl zařaděn do výzkumného plánu pětiletky.

V dalším jednání podal Dr Herink informace o vyhlášce, připravované ministerstvem zdravotnictví, která upravuje zdravotnická opatření při oběhu jedlých hub a výrobků znich. Bylo doporučeno organisování kursu pro znalce hub. hlavně pro potřeby Čs. konserváren. Komise pověřila Dr Došlíka urgováním urychleného vydání vyhlášky ministerstva výživy o normách při průmyslovém zpracování hub.

Dr J. Herink.

Československá mykologická bibliografie 1948—1950.

(Pokračování)

(Bibliographia mycologica čechoslovaca 1948—1950.)

SVRČEK Mirko Dr., **Species Novae Discomycetum e Bohemia.** (Studia bot. čech. 9:135-9, 1948), — Autor popisuje a vyobrazuje 5 nových terčoplodých hub, sbíraných v již. a střed. Čechách: *Helotium Suzai, H. taborense, Aleuria pectinospora, Lachnea Mariae, Humaria bipolaris.* Dr Jos. Herink.

VALENTA Vlk, **Notes on Verticillium cinnabarinum.** (Studia botan. čechosl., 9:160-173, 1948). — V prvé části práce autor prokazuje správnost počinu Reinkeho a Bertholda, kteří v r. 1879 sloučili rod *Acrostalagmus* Corda (ze skupiny t. zv. *Fungi imperfecti* — dnešní *Deuteromycetes)* se starším rodem *Verticillium* Nees ex Wallr. V další části práce rozebírá červeně zbarvené druhy tohoto rodu a synonymisuje *V. cinnabarinum* (Corda) Reinke et Berthold, *V. affine* Corda, *V. ruberrimum* Bon. a pochybný druh *V. rufum* (Schwabe) Rabh. s *V. lateritium* (Fr.) Rabh. Podává podrobný popis této houby, která je konidiovým stadiem askomyceta *Nectria inventa* Pethybridge. Zajímavá jsou též ekologická data houby, saprofytující na zbytcích rostlin a živočichů. Dr. J. Herink.

VESELÝ Jaroslav Dr., **Additamenta mycologica II.** (Studia botan. čechoslov., 9:174-6, 1948). — První část výpočtu autorových sběrů nižších hub vyšla v témže časopisu (5:129-131, 1942). V této práci jsou zaznamenány nové nálezy 32 druhů nižších hub (rzí, snětí, nižších askomycetů). Dr. J. Herink.

členské příspěvky a předplatné časopisu, která ke dni valné hromady činí 35.420 Kčs. Bude nutna upomínací akce. Kromě těchto dvou zdrojů příjmů obdržel ČMK podporu min. školství věd a umění a menší dary. Hospodářství ČMK je tedy aktivní. Na návrh revisorů účtů (Fr. Kotlaby a Fr. Opršala) byla schválena zpráva pokladní i zprávy ostatní a odstupujícímu výboru bylo uděleno absolutorium.

Za řízení nejstaršího přítomného člena ČMK, p. Fr. Gutha, byly provedeny volby nového výboru. Byla přijata kandidátka, navržená odstupujícím výborem, v tomto složení: Dr A. Pilát (předseda), prof. Dr K. Cejp (I. místopředseda), Dr J. Herink (II. místopředseda), J. Charvát (jednatel), K. Poner (pokladník), Dr M. Svrček (zapisovatel), V. Vacek, F. Guth, Dr J. Kubička, Dr G. Šindelka, RNC K. Kult a R. Veselý (členové výboru), F. Kuneš, Ing. A. Příhoda, Ing. A. Lukavec a J. Bubník (náhradníci členů výboru). Revisory účtů byli zvoleni V. Cipra a F. Jarkovský.

Po znovuzahájení schůze Dr A. Pilátem přednesl za nově zvolený výbor Dr J. Herink program práce na správní období 1950. V úvodu kriticky připomněl, že v prvé řadě bude nutno prohloubiti práci organisační, která konec konců získává spolku prostředky k jeho životu a činnosti. Měla by se v prvé řadě zlepšit účast členů výboru na výborových schůzích a vůbec práce všech funkcionářů, abychom nemusili být svědky toho, že jednatel kromě své funkce se stará ještě o pokladnu, administraci a expedici časopisu zcela sám. Bude nutna rozsáhlá upomínací akce dlužných člen. příspěvků a předplatného časopisu. Odborná stránka činnosti spolku by potřebovala plánování. Výbor ČMK hodlá prohloubit činnost spolku ve směru praktické mykologie. Z nejbližších úkolů v tomto směru jsou: uspořádání kursu pro praktické houbaře začátečníky, školení znalců hub podle požadavků chystané vyhlášky min. zdravotnictví o zdrav. opatřeních při oběhu jedlých hub, studium některých otázek, které souvisejí s touto vyhláškou a s výzkumnictvím v průmyslu výživy. Bude pokračováno v další spolupráci se Svazem pro výzkumnictví v prům. výživy a bude navázána spolupráce se Společností pro racionální výživu. Část, vyhrazená v časopisu praktické mykologii, byla závazně rozšířena na ⅓ rozsahu časopisu a budou podniknuty kroky k rozšíření časopisu vůbec.

Valná hromada pak projednávala volné návrhy. Ve stanovené lhůtě došly dva. Na návrh výboru byli zvoleni čestnými členy přední čs. mykologové, V. Melzer a R. Veselý. Návrh 8 členů, aby byla zřízena odbočka ČMK v Praze XII, byl zamítnut z toho důvodu, že stanovy nepřipouštějí zřizování odboček v sídle spolku. Se souhlasem valné hromady bylo jednáno o vol. návrzích, které byly předneseny přímo valné hromadě. Byl přijat návrh Dr Herinka na vyslovení zvláštního uznání činnosti odbočky ČMK v Brně. Návrh Dr Herinka na otištění spolkových stanov na obálce časopisu nebyl přijat s odůvodněním, že každý člen na podkladě výzvy v časopisu může žádati o bezplatné zaslání výtisku stanov. Dále byl přijat návrh, aby ČMK opatřil spolkové legitimace výzvou lesním správám, aby vycházely vstříc nositeli legitimace. Na návrh Dr Kubičky schválila valná hromada, že ČMK vypsal stipendium 1000 Kčs pro mladé členy ČMK, kteří prokáží zájem a schopnosti k řešení otázek vědecké nebo praktické mykologie, k úhradě nákladů s tím spojených (na př. na větší mykol. exkursi). Stipendista (nebo stipendisté, ježto při větším počtu žadatelů může být stipendium rozděleno), dá výsledky své práce k disposici ČMK (na př. k publikování v časopisu), nasbíraný materiál herbáři Národního musea v Praze.

Výbor ČMK

Zpráva redakce: Oznamujeme odběratelům našeho časopisu příjemnou zprávu, že počínaje tímto číslem 6—7 bude vycházet každý jednotlivý sešit o rozsahu 48 místo dosavadních 32 stran při nezvýšeném předplatném Kčs 60.—

ČSL. MYKOLOGICKÝ KLUB V PRAZE II.

Benátská 2. (Botan. ústav Karlovy univ.).
Sekretariát: Praha II., Krakovská 1. Telefon 311-31.

Staňte se naším členem!

Členský příspěvek činí ročně Kčs 20,—, zápisné Kčs 10,—. Členské přihlášky a příspěvky přijímá jednatel I. Charvát, Praha II, Krakovská 1. Telefon 311-31.

Členy, kteří dosud nevyrovnali členský příspěvek za kalendářní rok 1949, prosíme o zapravení.

Navštěvujte přednáškové kursy ČMK

pořádané každé pondělí od 19 do 21 hod. v přednáškovém sále botanického ústavu Karlovy university v Praze II, Benátská 2. Stanice el. dr. čís. 14 (botanická zahrada). Výklad a demonstrace důležitých jedlých a jedovatých hub pro praktické houbaře, začátečníky a prokročilé. Při přednášce se též určují donesené houby.

Houbařské vycházky ČMK

s odborným školením praktických houbařů se konají každou neděli do blízkého i vzdáleného okolí Prahy. Dobrou obuv a jídlo s sebou. Oznámení vycházek v denním tisku ke konci týdne a v houbařských skřínkách ČMK. Telefonické dotazy na číslo 311-31.

Bezplatná houbařská poradna ČMK

v Praze II, Krakovská 1 (I. Charvát) určuje veškeré houby. K poštovním zásilkám z venkova (jako vzorek bez ceny) přiložte kor. lístek se svojí přesnou adresou, kde uveďte datum, naleziště, druh stromů, event. chuť a vůni za syrova atd.

Výstava hub v Národním museu v Praze.

Také v letošním roce bude uspořádána v měsíci září 1950 veliká výstava hub, podobně jako minulého roku, ale ještě ve větším rozsahu. Laskavostí ředitele knihovny Národního musea, p. dra Novotného, byl k tomuto účelu propůjčen sál číslo 1 v prvním poschodí vedle Pantheonu. Přípravy byly již zahájeny. Prosíme všechny československé houbaře, aby po otevření výstavy, které v podrobnostech bude ještě oznámeno v denním tisku a rozhlasem, zasílali čerstvé houby do Národního musea v Praze.

Vydává Čsl. mykologický klub, Praha II, Benátská 2. Administrace: Praha II, Krakovská 1. Telefon 311-31. Redakce: Praha II, Václavské nám., Nár. museum. Vychází 4× ročně. Předplatné ročně Kčs 60,—. Novinová sazba povolena ředitel. pošt a telegrafů pod čís. I A Gre. 2372-OB 1947, ze dne 7. července 1947. — Dohlédací poštovní úřad Praha 022. — Tiskne Obchodní tiskárna Merkur, národní správa, Praha.